

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародних відносин

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Освітня програма 291.00.01 «Суспільні комунікації»

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

ТРАДИЦІЙНІСТЬ І УНІКАЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ
ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ

Студентки 4 курсу

денної форми навчання

Сікач Аліни Олександрівни

Науковий керівник:

Доктор історичних наук, старший

науковий співробітник. Надзвичайний і

Повноважний Посланник першого

класу.

Цветков О.Г.

Київ – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	7
1.1. Сутність та еволюція поняття культурної дипломатії	7
1.2. Основні теоретико-методологічні підходи до дослідження культурної дипломатії	13
РОЗДІЛ 2. ТРАДИЦІЙНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ	23
2.1. Історичні передумови формування культурної дипломатії Швейцарії	23
2.2. Основні інституції культурної дипломатії Швейцарії	33
2.3. Традиційні інструменти культурної дипломатії	43
РОЗДІЛ 3. УНІКАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ШВЕЙЦАРІЇ	53
3.1. Інноваційні підходи у культурній дипломатії Швейцарії	53
3.2. Роль іміджу Швейцарії у міжнародному середовищі	60
3.3. Кейс-аналіз успішних практик культурної дипломатії	68
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних міжнародних відносинах культура дедалі активніше виходить за межі суто духовної та гуманітарної сфери й перетворюється на важливий ресурс зовнішньополітичного впливу держави. За умов глобалізації, інтенсифікації міжкультурних контактів, розвитку цифрових комунікацій і посилення конкуренції держав за міжнародну увагу особливого значення набувають не лише військові, економічні чи політичні механізми впливу, а й інструменти м'якої сили, серед яких культурна дипломатія посідає вагоме місце. Саме через культурну дипломатію держава отримує можливість репрезентувати власну історію, цінності, традиції, мову, мистецтво та символічний капітал у міжнародному середовищі, формуючи при цьому довіру, підтримку та стійкі гуманітарні зв'язки із зовнішньою аудиторією. Культурна дипломатія водночас виступає засобом міжнародної комунікації, інструментом формування позитивного образу держави та елементом реалізації її зовнішньополітичної стратегії.

У цьому контексті особливий науковий інтерес становить досвід Швейцарської Конфедерації, яка виробила специфічну модель культурної дипломатії, засновану на поєднанні історичної тяглості та сучасної інноваційності. Швейцарія традиційно асоціюється з політичним нейтралітетом, стабільністю, федералізмом, багатомовністю, високим рівнем довіри у міжнародному середовищі та розвиненими культурними практиками. Водночас ця держава не обмежується лише збереженням усталених форм культурного представництва, а активно використовує новітні підходи до міжнародної гуманітарної присутності, зокрема через інституційну підтримку мистецтва, міжнародні культурні проекти, іміджеві стратегії, виставкові ініціативи, науково-культурні платформи та цифрові комунікаційні формати. Саме тому швейцарська модель культурної дипломатії є показовою для дослідження як приклад ефективного поєднання традиційних основ державної культурної політики з адаптацією до сучасних глобальних викликів.

Актуальність обраної теми посилюється і тим, що в сучасній науці дедалі більше уваги приділяється проблемам міжнародного іміджу держави, культурного брендингу, публічної дипломатії та стратегічних комунікацій. Проте культурна дипломатія Швейцарської Конфедерації як цілісне явище, що охоплює історичні передумови, інституційну структуру, традиційні інструменти, інноваційні підходи та успішні кейси реалізації, у вітчизняному науковому середовищі досліджена недостатньо. Це зумовлює необхідність спеціального комплексного аналізу зазначеної проблематики. Дослідження традиційності й унікальності культурної дипломатії Швейцарії має значення не лише для поглиблення теоретичних уявлень про культурну дипломатію як феномен міжнародних відносин, а й для кращого розуміння сучасних механізмів формування міжнародного авторитету держави в гуманітарному просторі.

Об'єкт дослідження – культурна дипломатія як складова сучасних міжнародних відносин і зовнішньополітичної діяльності держав.

Предмет дослідження – традиційні засади, інституції, інструменти та сучасні унікальні практики культурної дипломатії Швейцарської Конфедерації.

Мета дослідження – комплексно проаналізувати традиційність і унікальність культурної дипломатії Швейцарської Конфедерації, з'ясувати історичні передумови її формування, охарактеризувати основні інституції та традиційні інструменти, а також визначити інноваційні підходи, роль міжнародного іміджу й успішні практики її реалізації в сучасному міжнародному середовищі.

Завдання дослідження:

- дослідити сутність та еволюцію поняття культурної дипломатії;
- проаналізувати основні теоретико-методологічні підходи до дослідження культурної дипломатії;
- з'ясувати історичні передумови формування культурної дипломатії Швейцарії;

- охарактеризувати основні інституції культурної дипломатії Швейцарської Конфедерації;
- визначити традиційні інструменти культурної дипломатії Швейцарії;
- висвітлити інноваційні підходи у культурній дипломатії Швейцарії;
- встановити роль іміджу Швейцарії у міжнародному середовищі;
- здійснити кейс-аналіз успішних практик культурної дипломатії.

Теоретичне значення дослідження полягає в систематизації наукових підходів до розуміння культурної дипломатії як складного багатовимірного явища сучасних міжнародних відносин. У роботі узагальнюються підходи до трактування сутності культурної дипломатії, її інституційного змісту, функціонального призначення та зв'язку з такими категоріями, як публічна дипломатія, м'яка сила, міжнародний імідж держави та культурна репрезентація. Окреме значення дослідження полягає в уточненні особливостей швейцарської моделі культурної дипломатії через аналіз співвідношення її традиційних і сучасних складників. Це дає змогу поглибити теоретичні уявлення про механізми формування міжнародного культурного авторитету держави та про способи адаптації культурної дипломатії до нових умов глобального середовища.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його положення, висновки та узагальнення можуть бути використані у навчальному процесі під час викладання дисциплін з міжнародних відносин, публічної дипломатії, культурної політики, міжнародних комунікацій, країнознавства та іміджелогії держави. Матеріали роботи можуть стати основою для підготовки аналітичних довідок, наукових доповідей, студентських досліджень, презентацій і порівняльних розробок, присвячених культурній дипломатії європейських країн. Практична цінність дослідження також полягає у можливості використання узагальненого досвіду Швейцарії для кращого розуміння ефективних моделей поєднання традиційних культурних ресурсів з інноваційними міжнародними комунікаційними практиками.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел, який налічує 58 позицій. Загальний обсяг роботи становить 84 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Сутність та еволюція поняття культурної дипломатії

Дослідження сутності та еволюції поняття культурної дипломатії доцільно розпочати з констатації того, що в сучасній гуманітарній і міжнародно-політичній науці ця категорія не належить до повністю усталених. Попри активне використання терміна у науковій літературі, державній практиці та публічному дискурсі, його зміст залишається багатозначним і залежить від методологічної оптики конкретного автора. І. Гавриленко, аналізуючи концепції та моделі здійснення культурної дипломатії, підкреслює, що єдиного універсального визначення цього явища досі не вироблено, а його тлумачення коливаються між вузьким дипломатичним і ширшим культурно-комунікаційним підходами [2, с. 5–6].

Подібна ситуація характерна і для новіших українських студій, у яких наголошується, що культурна дипломатія розглядається одночасно як інструмент зовнішньої політики, як форма міжнародної культурної взаємодії та як засіб формування позитивного образу держави [21, с. 30–31]. Саме тому дослідження цього поняття потребує не лише подання дефініції, а й простеження історії її формування, зміни акцентів і поступового розширення змісту. Додатково складність цього терміна зумовлена тим, що він перебуває на перетині дипломатії, культурології, міжнародних відносин, публічної політики та комунікаційних студій. Через це культурна дипломатія є не лише об'єктом опису, а й категорією, що постійно переосмислюється відповідно до змін у світовій політиці, міжнародній комунікації та характері міжкультурних взаємодій.

У вітчизняній науковій літературі можна виділити кілька основних ліній тлумачення поняття культурної дипломатії. Перша з них пов'язана з розумінням культури як ресурсу зовнішньополітичного впливу держави. У

цьому підході культурна дипломатія розглядається як діяльність, спрямована на репрезентацію держави за кордоном через мову, мистецтво, історичну спадщину, освіту, науку та інші форми культурної присутності. М. Поплавська визначає культурну дипломатію як форму використання культури та культурних надбань у процесі реалізації державних зовнішньополітичних інтересів, звертаючи увагу на її зв'язок із формуванням сприятливого міжнародного образу країни [21, с. 31–32].

Іншу важливу грань явища розкривають Д. Дубов і С. Дубова, які підкреслюють, що культурна дипломатія в сучасних умовах виступає механізмом реалізації стратегічних комунікацій держави, а тому не може бути зведена лише до проведення культурних заходів або міжнародних мистецьких акцій [5, с. 63–65]. За такого підходу культура постає не просто об'єктом презентації, а засобом побудови довіри, зміцнення міжнародного авторитету та символічного закріплення держави у світовому просторі. Це означає, що культурна дипломатія поєднує і репрезентаційну, і комунікаційну, і політичну функції. Саме багатофункціональність поняття ускладнює його однозначне визначення та водночас робить його придатним для аналізу сучасних міжнародних процесів.

Другий важливий підхід пов'язаний із трактуванням культурної дипломатії як форми міжкультурного діалогу та гуманітарної взаємодії. У межах такого бачення акцент переноситься з одностороннього впливу на взаємний обмін цінностями, ідеями, знаннями та культурними смислами. В. Парчевська та І. Паніна, аналізуючи дискусії навколо поняття «культурна дипломатія», наголошують, що сучасні автори дедалі частіше відходять від його вузького пропагандистського розуміння та пов'язують його з категоріями культурного обміну і взаєморозуміння між народами [20, с. 74–76]. Цю ж тенденцію фіксує А. Коберська, яка показує, що еволюція концепції культурної дипломатії супроводжувалася переходом від інструментально-ідеологічних моделей до більш комунікаційних і партнерських форм міжнародної взаємодії [9, с. 117–119]. Унаслідок цього культурна дипломатія

дедалі більше сприймається як довготривалий процес, а не як сукупність разових іміджевих дій. Такий підхід дозволяє розглядати культурну дипломатію не лише як частину офіційної зовнішньої політики, а й як ширший простір гуманітарної взаємодії, у межах якого формуються канали порозуміння між державами та суспільствами. У цьому полягає важлива особливість сучасного наукового тлумачення: культурна дипломатія перестає бути лише інструментом трансляції національної культури і дедалі більше набуває рис взаємної культурної комунікації.

Зміст поняття культурної дипломатії неможливо повноцінно зрозуміти без урахування його історичної еволюції. В науковій літературі доволі поширеною є думка, що сам феномен культурної дипломатії існував задовго до того, як був концептуально оформлений і названий окремим терміном. Практики представлення держави через культуру, церемоніал, мистецтво, освітні зв'язки чи символічні форми престижу були властиві ще ранньомодерним і модерним міжнародним відносинам. А. Зінченко, висвітлюючи історію дипломатії, показує, що культурний чинник давно був присутній у дипломатичній практиці, хоча не завжди усвідомлювався як окремий напрям діяльності [7, с. 18–24].

У сучасному ж значенні поняття культурної дипломатії починає оформлюватися переважно у ХХ столітті, коли держави дедалі активніше звертаються до культури як інструмента міжнародного впливу [21, с. 31–33]. Особливо помітною така тенденція стала в умовах загострення ідеологічної конкуренції та інформаційного суперництва між державами. На ранньому етапі культурна дипломатія часто сприймалася як форма цивілізаційного престижу або навіть як прихована форма політичного впливу. Саме тому в її історії довгий час домінував інструментальний, а подекуди й пропагандистський вимір. Водночас поступово починає визнаватися, що культурний вплив не вичерпується ідеологічною проекцією, а охоплює значно складніші процеси, пов'язані з міжнародним обміном, освітніми контактами,

мобільністю митців та інтелектуалів, інституційним співробітництвом і формуванням тривалих культурних зв'язків.

Дослідники, які спеціально звертаються до історичної трансформації поняття, підкреслюють, що на ранньому етапі воно мало досить жорстке інструментальне наповнення. В. Парчевська та І. Паніна зауважують, що ранні інтерпретації культурної дипломатії часто пов'язували її з маніпулюванням культурними зв'язками в інтересах державної політики, а іноді прямо ототожнювали з м'якими формами пропаганди [20, с. 74–75]. М. Поплавська, аналізуючи трансформацію дефініції поняття від 1930-х років до початку 2020-х років, також наголошує, що перші наукові й практичні підходи до культурної дипломатії були тісно пов'язані з геополітичними інтересами держав та їхнім прагненням закріпити власний вплив у міжнародному просторі [21, с. 32–33]. Це не означає, що культурна дипломатія зводилася виключно до пропаганди, однак саме такий компонент істотно позначився на її первинному сприйнятті.

У подальшому поступове ускладнення міжнародного середовища, розвиток міжнародних організацій, зростання ролі прав людини, культурного розмаїття та міжцивілізаційного діалогу зумовили зміну наукових акцентів. На перший план виходять не стільки цілі одностороннього впливу, скільки механізми комунікації, співпраці, взаємного представлення культур і побудови тривалих форм довіри. Саме цей перехід від жорстко інструментального до комунікативно-партнерського бачення і становить одну з ключових ліній еволюції поняття культурної дипломатії.

Подальший розвиток наукової думки сприяв тому, що культурна дипломатія дедалі частіше почала осмислюватися у зв'язку з міжнародним іміджем держави, національним брендингом і публічною дипломатією. У цьому аспекті показовою є стаття І. Паніної та Д. Рибак, де культурна дипломатія трактується як важливий елемент стратегії національного брендингу, здатний впливати на сприйняття держави на міжнародній арені [19, с. 49–52]. Близьку логіку демонструє І. Єремеева, яка у дослідженні

практичних аспектів формування міжнародного іміджу держави акцентує увагу на гуманітарних, культурних та символічних чинниках міжнародної репутації [6, с. 123–125]. У такому розумінні культурна дипломатія виходить за межі традиційної дипломатичної сфери й починає розглядатися як важлива складова політики міжнародного позиціонування держави. Це суттєво змінює сам зміст поняття. Якщо раніше воно акцентувало переважно на представленні національної культури за кордоном, то тепер дедалі частіше охоплює ширший комплекс дій, спрямованих на конструювання бажаного образу країни, підтримку довіри до неї, закріплення її ціннісних асоціацій і розширення простору гуманітарного впливу. Така еволюція робить культурну дипломатію значно ближчою до сучасних підходів у дослідженні міжнародних комунікацій, де культура розглядається не як периферійний елемент, а як ресурс репутації, легітимності та довгострокового зовнішнього впливу.

Важливою рисою сучасного етапу еволюції поняття культурної дипломатії є розширення кола її суб'єктів. Якщо на ранніх етапах домінувало розуміння культурної дипломатії як діяльності, що здійснюється виключно державою, то згодом визнання набуває поліакторний підхід. У такому підході поряд із державними інституціями дедалі більшу роль відіграють культурні фонди, музеї, університети, мистецькі організації, недержавні структури, науково-освітні мережі, медіа та окремі культурні діячі. С. Гололобов, розглядаючи культурну дипломатію як складову державної політики, водночас показує, що її реалізація пов'язана з широкою інституційною інфраструктурою, яка не зводиться лише до дипломатичних органів [3, с. 1065–1068]. О. Стасевська та І. Маланчук, своєю чергою, наголошують, що сучасна культурна дипломатія є симбіозом культурного і правового потенціалу, а отже передбачає взаємодію різних суб'єктів, норм та інституцій [23, с. 90–93]. Унаслідок цього поняття культурної дипломатії набуває системного характеру. Воно починає охоплювати не тільки власне зовнішню культурну акцію, а й організаційні механізми, нормативні засади, комунікаційні канали та інституційні форми реалізації культурної присутності

держави за кордоном. Це особливо важливо для подальшого аналізу Швейцарської Конфедерації, де саме інституційна мережа культурної дипломатії демонструє стійке поєднання традиційних і сучасних форм зовнішнього культурного представництва.

Поряд із науковими працями суттєве значення для осмислення сутності культурної дипломатії мають офіційні джерела, які фіксують її місце в сучасній державній практиці. Йдеться про міжнародні акти, законодавчі документи, зовнішньополітичні стратегії та матеріали офіційних інституцій. Наявність у затверженому списку джерел Конвенції ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження 2005 року засвідчує, що сучасне розуміння культурної дипломатії тісно пов'язане з визнанням культурного розмаїття як міжнародної цінності [31].

Водночас зовнішньополітичні та культурно-політичні документи Швейцарської Конфедерації демонструють, що культурна дипломатія в сучасних умовах має не випадковий, а стратегічний характер [40]. Це підтверджує важливу тенденцію в еволюції поняття: від дискусійної наукової категорії культурна дипломатія поступово перетворилася на офіційно визнаний компонент державної зовнішньої політики, інституційно закріплений і концептуально оформлений. Саме тому в сучасних дослідженнях вона дедалі рідше зводиться до символічного додатка до дипломатії. Натомість вона осмислюється як самостійний інструмент міжнародної присутності, пов'язаний із культурною політикою, репутаційною стратегією, гуманітарним співробітництвом і довгостроковою комунікацією з зовнішнім середовищем.

Узагальнення наукової літератури дозволяє дійти висновку, що сутність культурної дипломатії розкривається через кілька взаємопов'язаних характеристик. По-перше, вона є формою використання культури у зовнішньополітичній діяльності держави. По-друге, вона виступає засобом міжнародної комунікації, спрямованим на встановлення довготривалих контактів із зовнішньою аудиторією. По-третє, вона виконує іміджеву

функцію, сприяючи формуванню позитивного міжнародного образу країни. По-четверте, вона є інституційно організованою діяльністю, яка здійснюється не лише державою, а й ширшим колом культурних і суспільних акторів. І. Гавриленко слушно підкреслює, що моделі культурної дипломатії змінюються залежно від історичних умов, політичних цілей і способів організації культурної присутності держави [2, с. 6–8]. А. Марченко у новішому дослідженні звертає увагу на те, що сучасна культурна дипломатія поєднує в собі механізми зовнішньої комунікації, символічного представництва й реалізації гуманітарних інтересів держави [17]. Це означає, що культурна дипломатія є динамічним явищем, яке не можна пояснити лише через одну функцію або одне визначення. Її сучасне розуміння сформувалося внаслідок тривалого історичного розвитку, зміни міжнародного контексту, ускладнення самої дипломатії та посилення ролі культури в міжнародному житті.

1.2. Основні теоретико-методологічні підходи до дослідження культурної дипломатії

Дослідження культурної дипломатії потребує чітко вибудованої теоретико-методологічної основи, оскільки йдеться про складне багатовимірне явище, що перебуває на перетині міжнародних відносин, дипломатії, культурології, публічної комунікації та іміджевої політики держави. Саме тому його не можна адекватно пояснити лише в межах одного дисциплінарного підходу або через одну аналітичну схему. М. Капітоненко, характеризуючи логіку дослідження міжнародних відносин, наголошує, що складні міжнародні процеси потребують поєднання кількох рівнів аналізу, оскільки кожен окремий підхід висвітлює лише частину явища [8, с. 18–23]. Подібну позицію займають М. Мальський і М. Мацяк, які підкреслюють, що міжнародні відносини як сфера дослідження не можуть бути повноцінно осмислені без одночасного врахування політичних, історичних, соціокультурних та комунікаційних чинників [15, с. 12–18]. У випадку

культурної дипломатії це означає, що дослідник повинен брати до уваги не лише офіційну зовнішню політику держави, а й символічний зміст культури, канали її міжнародної репрезентації, інституційні форми реалізації та репутаційні наслідки. Саме така багат шаровість зумовлює необхідність застосування міждисциплінарного, системного, історичного, інституційного, комунікаційного та іміджевого підходів. Кожен із них дозволяє побачити окремий аспект культурної дипломатії, але лише у взаємозв'язку вони формують належну аналітичну рамку.

Базовим для цього дослідження є міждисциплінарний підхід, оскільки він дозволяє розглядати культурну дипломатію не як вузько дипломатичний інструмент, а як складну форму міжнародної культурної присутності держави.

У межах культурології культура трактується як система цінностей, норм, символів, моделей ідентичності та засобів саморепрезентації спільноти, а не лише як сфера мистецтва у вузькому розумінні [10, с. 9–16]. Така інтерпретація є принципово важливою для розуміння культурної дипломатії, адже вона показує, що у міжнародний простір транслуються не тільки окремі культурні продукти, а й ширші уявлення про державу, її історію, суспільні принципи та спосіб життя. У працях з міжнародних відносин наголошується, що сучасна дипломатія дедалі частіше працює не тільки з урядами, а й з іноземною громадськістю, культурними середовищами, університетами, аналітичними інституціями та творчими мережами [24, с. 21–28]. Через це культурна дипломатія не може бути описана лише мовою класичної державної дипломатії, оскільки її канали й суб'єкти істотно ширші. О. Беннетт у праці про культурну дипломатію та міжнародні культурні відносини показує, що між цими сферами існує тісний зв'язок, а їх розмежування можливе лише аналітично, але не в реальній практиці [29, с. 3–9]. Це означає, що для дослідника культурної дипломатії необхідним стає одночасне використання категорій дипломатії, культури, міжнародної комунікації та гуманітарної взаємодії. У межах цієї роботи міждисциплінарний підхід виконує функцію

інтегруючої рамки, в якій поєднуються інші спеціальні підходи й методи аналізу.

Не менш важливим є системний підхід, який дозволяє розглядати культурну дипломатію як цілісне явище, що складається з взаємопов'язаних елементів. Йдеться про історичні передумови, нормативну основу, інституції, інструменти, комунікаційні канали, аудиторії, репрезентаційні практики та міжнародні результати. С. Гололобов розглядає культурну дипломатію як складову державної політики у сфері культури, наголошуючи, що вона реалізується не фрагментарно, а як системно організований напрям публічного управління [3, с. 1060–1065]. Д. Дубов і С. Дубова також підкреслюють її місце в загальній архітектурі стратегічних комунікацій держави, що додатково свідчить про системний характер цього феномену [5, с. 66–70].

У зарубіжній літературі подібне бачення підтримується в роботах з сучасної дипломатії, де наголошується, що дипломатичні інструменти сьогодні формують не сукупність ізольованих заходів, а багаторівневу систему взаємодії з міжнародним середовищем [32, с. 17–24]. Саме системний підхід дає можливість виявити внутрішню логіку культурної дипломатії Швейцарії, де історична традиція, офіційна культурна політика, діяльність спеціалізованих інституцій, міжнародні виставкові платформи й іміджеві стратегії утворюють взаємопов'язану модель.

Вивчення культурної дипломатії неможливе також без історичного підходу, який дозволяє простежити генезу цього явища, зміну його змісту та трансформацію його функцій у різні періоди розвитку міжнародних відносин. А. Зінченко, висвітлюючи історію дипломатії, показує, що культурний чинник завжди був присутній у міжнародних контактах, навіть коли ще не осмислювався як окремий напрям дипломатичної діяльності [7, с. 36–44]. У сучасних українських дослідженнях також підкреслюється, що культурна дипломатія як концепт і практика сформувалася поступово, проходячи шлях від допоміжного засобу престижу й символічного впливу до самостійного напрямку зовнішньої політики [9, с. 117–120].

Праця Р. Арндта, присвячена американській культурній дипломатії ХХ століття, є особливо важливою в методологічному плані, оскільки показує, що культурна дипломатія історично розвивалася в тісному зв'язку з політичними, ідеологічними та інституційними змінами міжнародної системи [28, с. 3–11]. Історичний підхід у цій роботі необхідний не тільки для реконструкції еволюції поняття культурної дипломатії, а й для пояснення специфіки швейцарського випадку, де сучасні форми культурного представництва неможливо зрозуміти без урахування традицій нейтралітету, федералізму, багатомовності та особливостей політичного розвитку країни. Саме історичний аналіз дозволяє виявити, які елементи швейцарської культурної дипломатії мають глибоке коріння, а які з'явилися як реакція на новітні виклики міжнародного середовища. У методологічному сенсі цей підхід створює місток між теоретичним аналізом поняття і прикладним аналізом конкретної державної практики.

Окреме значення для дослідження культурної дипломатії має інституційний підхід, оскільки саме через інституції відбувається її практична реалізація. Культурна дипломатія не існує у вигляді абстрактного наміру держави, а втілюється через органи влади, культурні фонди, освітні структури, дослідницькі мережі, міжнародні платформи та спеціальні програми. О. Стасевська та І. Маланчук слушно наголошують, що культурна дипломатія є симбіозом культурного і правового потенціалу, а отже вона реалізується в інституційно та нормативно оформленому середовищі [23, с. 90–94].

Подібний погляд міститься і в праці Я. Турчин, Л. Дорош та О. Івасечко, де дипломатична служба розглядається як інституційний механізм реалізації зовнішньої політики, що включає й гуманітарний напрям міжнародної діяльності держави [24, с. 34–41]. У зарубіжному науковому дискурсі інституційний вимір культурної дипломатії також посідає важливе місце. У колективній праці за редакцією К. Карти та Р. Гіггота підкреслюється, що сучасна культурна дипломатія в Європі має складну багаторівневу інституційну природу, оскільки в ній поєднуються державні, наддержавні та

недержавні суб'єкти [30, с. 12–18]. Для аналізу швейцарської моделі цей підхід є особливо продуктивним, адже дозволяє дослідити роль таких інституцій, як Pro Helvetia, Presence Switzerland, Swissnex та інших структур, які формують архітектуру зовнішньої культурної присутності Швейцарії. У межах цієї роботи інституційний підхід застосовується для виявлення того, як саме організовано систему культурної дипломатії, які функції виконують окремі інституції та як між ними розподіляються завдання міжнародного культурного представництва.

Суттєве місце в дослідженні культурної дипломатії займає комунікаційний підхід, оскільки культура в міжнародному просторі діє не сама по собі, а через механізми передачі смислів, образів, наративів і ціннісних повідомлень. У сучасних умовах держава взаємодіє із зовнішньою аудиторією не лише через класичні дипломатичні канали, а й через культурні події, мистецькі проєкти, освітні обміни, цифрові платформи, міжнародні виставки та репутаційні кампанії. О. Висоцький у праці з публічної дипломатії акцентує, що сучасна зовнішня комунікація держави орієнтована насамперед на громадську думку, а отже вимагає використання переконливих гуманітарних і символічних інструментів [1, с. 8–15]. Н. Калл, досліджуючи публічну дипломатію в цифрову епоху, також показує, що ефективна міжнародна взаємодія дедалі більше залежить від здатності держави комунікувати зі світовими аудиторіями через привабливі й зрозумілі смисли, а не лише через офіційні політичні меседжі [33, с. 19–27]. У цій оптиці культурна дипломатія постає як особлива форма міжнародної комунікації, в якій культурний зміст стає носієм політичної, іміджевої й ціннісної інформації. Саме комунікаційний підхід дозволяє пояснити, чому окремі культурні практики мають зовнішньополітичне значення навіть тоді, коли формально не належать до класичної дипломатичної сфери. Для цієї роботи він є корисним передусім у тих частинах, де аналізуватимуться інноваційні підходи й кейси сучасної культурної дипломатії Швейцарії, оскільки саме там найбільш помітно, як

держава використовує культурні формати для побудови міжнародного діалогу.

Тісно пов'язаним із комунікаційним є іміджевий підхід, у межах якого культурна дипломатія розглядається як засіб формування позитивного міжнародного образу держави. І. Паніна та Д. Рибак, аналізуючи культурну дипломатію у стратегії національного брендингу, переконливо показують, що культура є одним із найефективніших каналів побудови зовнішньої репутації, оскільки вона впливає не лише на раціональне сприйняття країни, а й на емоційно-символічний рівень [19, с. 50–55]. І. Єремєєва також підкреслює, що міжнародний імідж держави формується не тільки під впливом політичних дій, а й через систему гуманітарних, культурних та комунікаційних чинників [6, с. 123–126]. У зарубіжній літературі цей підхід розвивається в працях із *nation branding*. К. Дінні наголошує, що культура є одним із ключових ресурсів бренду держави, оскільки вона забезпечує впізнаваність, символічну привабливість і стійкість міжнародних асоціацій [35, с. 15–22]. Саме в такому контексті культурна дипломатія постає не просто як презентація національної культури, а як стратегічно значущий інструмент репутаційної політики. Для дослідження Швейцарії цей підхід особливо важливий, оскільки міжнародний образ цієї держави пов'язаний не тільки з політичним нейтралітетом чи економічною стабільністю, а й з культурною впізнаваністю, образом надійності, якості, гуманітарної відкритості та інтелектуальної модерності.

Методологічно продуктивним для дослідження культурної дипломатії є і підхід *soft power*, який дозволяє розглядати культуру як джерело міжнародної привабливості держави. Дж. Нає визначає м'яку силу як здатність досягати бажаного не через примус або матеріальне стимулювання, а через привабливість цінностей, культури та політичних моделей [46, с. 5–11]. У подальших працях він уточнює, що ефективність м'якої сили залежить від репутації держави, довіри до її інституцій та здатності комунікувати свої смисли у переконливій формі [47, с. 81–90].

У контексті культурної дипломатії це означає, що культура виступає не просто декоративним елементом зовнішньої політики, а одним із джерел символічної сили держави. Водночас культурну дипломатію не слід повністю ототожнювати з *soft power*, оскільки м'яка сила є ширшою категорією, яка охоплює не лише культуру, а й політичні ідеали, освітні моделі, правові стандарти та загальний міжнародний авторитет держави. Саме на цю межу звертають увагу автори, які досліджують нову публічну дипломатію, зокрема Я. Меліссен, підкреслюючи, що культурна дипломатія є одним із важливих, але не єдиних інструментів м'якої сили [45, с. 3–14].

Окремим напрямом аналізу є підхід нової публічної дипломатії, у межах якого культурна дипломатія розглядається як частина ширшої системи взаємодії держави з іноземною громадськістю. Я. Меліссен показує, що нова публічна дипломатія істотно відрізняється від традиційних моделей державного інформування, оскільки базується не на односторонній передачі повідомлень, а на взаємодії, діалозі та довгостроковому залученні аудиторій [45, с. 14–23]. Дж. Паммент у порівняльному дослідженні політики і практики нової публічної дипломатії також наголошує, що держави дедалі частіше використовують культуру як канал побудови стійких міжнародних зв'язків, а не лише як інструмент одноразового іміджевого ефекту [49, с. 9–18]. У цій логіці культурна дипломатія постає як особливий сегмент публічної дипломатії, орієнтований на гуманітарний зміст і символічний обмін.

Водночас вона зберігає власну специфіку, оскільки в її центрі перебуває культура як носій національної самобутності та міжнародної привабливості. Застосування цього підходу в межах даної роботи дає можливість пояснити, чому сучасна культурна дипломатія Швейцарії не обмежується презентацією національної культури, а активно працює через міжнародні платформи діалогу, науки, мистецтва, освіти та інновацій. Це особливо важливо для аналізу таких структур, як *Swissnex*, які демонструють, що сучасна культурна дипломатія функціонує на перетині культури, науки, технологій і міжнародної комунікації. Саме підхід нової публічної дипломатії дозволяє найбільш

переконливо описати цю сучасну трансформацію культурного представництва держави.

Не менш значущим для дослідження є нормативно-інституційний підхід, що спирається на аналіз міжнародних і національних правових актів, офіційних стратегій та програмних документів. Його застосування особливо доречно в тих випадках, коли культурна дипломатія має чітке нормативне закріплення та реалізується через державну політику. Конвенція ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження 2005 року закріпила міжнародно-правову рамку, у якій культура визнається важливою цінністю міжнародної взаємодії [31]. Для швейцарського кейсу особливу роль відіграють також Конституція Швейцарської Конфедерації, акти про охорону культурної спадщини, законодавство про культурну політику та сучасні зовнішньополітичні стратегії [39]. Саме ці документи дозволяють розглядати культурну дипломатію не як неформальну практику, а як нормативно оформлений напрям державної діяльності. У методологічному сенсі нормативно-інституційний підхід у цій роботі потрібний для того, щоб простежити зв'язок між концептуальним баченням культурної дипломатії та її закріпленням у стратегічних документах, правових нормах і функціонуванні офіційних інституцій. Без такого підходу аналіз культурної дипломатії залишався б надто описовим, тоді як насправді йдеться про явище, яке має чіткі організаційні, правові та політичні засади. Це особливо важливо при вивченні Швейцарії, де інституційна сталість і стратегічне планування є одними з найхарактерніших ознак державної політики.

Теоретико-методологічна основа дослідження доповнюється системою загальнонаукових і спеціальних методів. Насамперед ідеться про загальнонаукові методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції, які застосовуються при опрацюванні наукової літератури, виявленні змісту поняття культурної дипломатії та узагальненні підходів до її дослідження. Аналіз використовувався для розчленування культурної дипломатії на окремі елементи, зокрема історичні передумови, інституції, інструменти, іміджеві

ресурси та кейси реалізації. Синтез, своєю чергою, дав можливість поєднати ці елементи в цілісне уявлення про швейцарську модель культурної дипломатії. Історико-генетичний метод застосовано для простеження еволюції поняття культурної дипломатії та історичних передумов її формування у Швейцарії. Порівняльний метод є доречним при зіставленні традиційних і сучасних елементів культурної дипломатії, а також при розмежуванні суміжних понять, зокрема культурної, публічної дипломатії та національного брендингу. Інституційний аналіз використовується для дослідження ролі Pro Helvetia, Presence Switzerland, Swissnex та інших суб'єктів зовнішнього культурного представництва. Елементи контент-аналізу застосовуються при роботі з офіційними документами, стратегічними текстами та аналітичними матеріалами швейцарських інституцій. Поєднання цих методів дозволяє охопити теоретичний, інституційний і прикладний рівні культурної дипломатії.

У підсумку слід підкреслити, що дослідження культурної дипломатії вимагає поєднання кількох взаємодоповнювальних теоретико-методологічних підходів. Міждисциплінарний підхід дає змогу охопити культурний, політичний і комунікаційний виміри явища. Системний підхід дозволяє розглядати культурну дипломатію як цілісну модель, що складається з історичних, інституційних і функціональних елементів. Історичний підхід забезпечує розуміння генези та трансформації цього феномену. Інституційний і нормативно-правовий підходи дають можливість проаналізувати механізми його практичної реалізації. Комунікаційний, іміджевий підходи, а також підхід soft power і нової публічної дипломатії пояснюють, як культура працює як ресурс міжнародної привабливості, довіри та зовнішнього впливу. Саме поєднання цих підходів є найбільш продуктивним для дослідження культурної дипломатії Швейцарської Конфедерації, оскільки дозволяє побачити в ній не лише культурний супровід зовнішньої політики, а повноцінний інструмент міжнародної присутності держави.

РОЗДІЛ 2. ТРАДИЦІЙНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ

2.1. Історичні передумови формування культурної дипломатії Швейцарії

Історичні передумови формування культурної дипломатії Швейцарської Конфедерації доцільно розглядати не лише як послідовність політичних або інституційних подій, а як поступове вироблення особливої моделі культурного самопредставлення держави.

На відміну від країн, у яких культурна дипломатія вибудовувалася навколо єдиного мовного, імперського або централізованого культурного ядра, Швейцарія від початку формувалася як політична спільнота різних кантонів, мовних регіонів, конфесійних традицій і локальних історичних досвідів. Саме тому її культурна дипломатія має не уніфікований, а поліцентричний характер: вона репрезентує державу не через один домінуючий культурний образ, а через здатність узгоджувати різноманітність у межах стабільної політичної форми. У цьому полягає одна з ключових історичних передумов швейцарської моделі: культура стала для країни не тільки сферою мистецтва чи спадщини, а способом пояснення самої державності. Історичний досвід швейцарсько-українських зв'язків також засвідчує, що ідентичність Швейцарії розкривається через поєднання локальних традицій, політичної стриманості та багатомовного культурного середовища [25]. Фактичним підтвердженням такої моделі є сама структура швейцарського культурного простору, де поруч функціонують німецькомовна, франкомовна, італомовна та ретороманська культурні традиції. Це означає, що міжнародне представлення Швейцарії історично не могло будуватися за принципом єдиного культурного центру, подібного до Парижа для Франції або Лондона для Великої Британії. Натомість швейцарська культурна дипломатія формувалася як представлення політичної

культури співіснування, у якій Цюрих, Женева, Базель, Лозанна, Берн, Лугано та інші міські осередки мають власні символічні функції. Женева у міжнародному сприйнятті пов'язується з гуманітарною дипломатією та міжнародними організаціями, Базель із музейною і виставковою культурою, Цюрих із сучасним мистецьким та інтелектуальним середовищем, а Тічино з італомовним виміром швейцарської культури. Саме тому культурна дипломатія Швейцарії з самого початку мала не монологічний, а багатоголосий характер. Її практична специфіка полягає в тому, що вона демонструє не лише культурні продукти, а й саму здатність держави узгоджувати різні мовні, регіональні та історичні досвіди в межах єдиної політичної системи.

Отже, культурна дипломатія Швейцарії виросла не з потреби штучно створити привабливий зовнішній образ, а з уже наявного внутрішнього досвіду співжиття різних культурних спільнот. Саме цей досвід у подальшому був перенесений у зовнішню площину і став основою міжнародної культурної репрезентації країни.

Важливою вихідною умовою формування культурної дипломатії Швейцарії є її федеративний устрій. Федералізм у цьому випадку означає не лише адміністративний розподіл повноважень між Конфедерацією і кантонами, а й особливий спосіб організації культурного простору. Кожен кантон має власну історію, мовну специфіку, освітні й культурні практики, локальні символи та інституції, що не розчиняються повністю в загальнонаціональному рівні.

Федеральна конституція Швейцарської Конфедерації закріплює багатомовність і культурне різноманіття як одну з основ публічного життя держави, що створює нормативний фундамент для розуміння культури як спільної, але не уніфікованої сфери [39]. Це має принципове значення для теми, оскільки в багатьох державах культурна дипломатія вибудовується зверху вниз, через централізоване формування «офіційного» культурного образу. У Швейцарії логіка інша: загальнодержавний образ формується через

взаємодію кантонального, мовного й регіонального рівнів. Саме тому традиційність швейцарської культурної дипломатії полягає не у збереженні одного канонічного культурного набору, а в постійному відтворенні балансу між локальною самобутністю і загальною політичною єдністю.

Кантональний вимір є особливо важливим для розуміння того, чому швейцарська культурна дипломатія не може бути описана лише через діяльність федеральних інституцій. Кантони фактично створюють первинний культурний матеріал, з якого формується зовнішнє представництво країни. Саме на цьому рівні зберігаються регіональні мистецькі традиції, мовні практики, локальні фестивалі, освітні середовища, архітектурна спадщина та культурні ініціативи, які згодом можуть набувати загальношвейцарського або міжнародного значення. У цьому сенсі Швейцарія цікава тим, що її культурна дипломатія має горизонтальну основу: федеральний рівень не замінює кантональні культури, а радше добирає, підтримує і виводить їх на міжнародну арену.

У дослідженнях культурної дипломатії в Європі підкреслюється, що децентралізовані культурні системи здатні забезпечувати більш гнучке міжнародне представництво, оскільки вони не зводять культуру держави до однієї офіційної версії [30, с. 20–27]. Для Швейцарії це означає, що її культурна дипломатія є переконливою саме тому, що показує реальну внутрішню складність країни. Вона не приховує різноманіття, а перетворює його на репутаційний ресурс.

Другою фундаментальною історичною передумовою є багатомовність Швейцарії. Наявність німецької, французької, італійської та ретороманської мов у публічному просторі не є лише культурною особливістю, а має безпосереднє значення для зовнішнього представництва держави. Багатомовність формує здатність країни природно входити в різні європейські культурні простори, не ототожнюючи себе повністю з жодним із них. У цьому полягає одна з прихованих переваг швейцарської культурної дипломатії: вона здатна комунікувати з німецькомовним, франкомовним та італомовним світом

не як зовнішній спостерігач, а як органічний учасник кількох культурних традицій одночасно.

Конституційне закріплення мовної множинності підтверджує, що мовне питання у Швейцарії має не допоміжний, а державотворчий характер [39]. Через це багатомовність перетворилася на один із базових інструментів м'якої культурної присутності. Вона дозволяє Швейцарії демонструвати себе не як замкнену національну культуру, а як простір культурного перекладу, посередництва та взаєморозуміння. Саме ця риса історично посилила її здатність до культурної дипломатії, оскільки дала змогу поєднувати внутрішню різноманітність із зовнішньою комунікаційною відкритістю.

Не менш значущою передумовою стала традиція нейтралітету, яка сформувала особливий міжнародний образ Швейцарії. Нейтралітет зазвичай розглядають у політико-безпековій площині, однак для культурної дипломатії він має також символічне значення. Він закріпив за Швейцарією репутацію держави, яка не прагне домінування, не нав'язує власну політичну модель і може виступати майданчиком для діалогу. Саме тому швейцарська культура в міжнародному середовищі сприймається не як інструмент експансії, а як форма посередництва, довіри та цивілізованої комунікації. У *Foreign Policy Strategy 2024–2027* підкреслюється значення довіри, репутації, багатосторонньої взаємодії та *soft power* для сучасної зовнішньої політики Швейцарії [40]. Хоча цей документ є сучасним, він спирається на значно давнішу історичну основу. Швейцарія накопичувала символічний капітал не через демонстрацію сили, а через сталість, передбачуваність, посередництво й гуманітарну відкритість. У цьому сенсі нейтралітет став не лише політичним принципом, а й культурно-дипломатичним ресурсом, який дозволив країні вибудовувати зовнішню присутність без агресивного самопросування.

Саме нейтралітет пояснює і стриманий характер швейцарської культурної дипломатії. Вона рідко працює через гучні ідеологічні меседжі або демонстративне просування національної винятковості. Натомість її сила

полягає у довготривалому підтвердженні певних якостей: надійності, точності, якості, відкритості до діалогу, поваги до різноманіття.

У працях, присвячених культурній дипломатії, наголошується, що культурний вплив держави є найефективнішим тоді, коли він виглядає не штучною комунікаційною кампанією, а продовженням реальної політичної та культурної практики [27, с. 3–8]. Це положення добре пояснює швейцарський випадок. Культурна дипломатія Швейцарії стала переконливою саме тому, що не суперечила історичному образу країни. Вона не створювала нову репутацію з нуля, а поступово оформлювала вже наявний образ стабільної, багатомовної, нейтральної й культурно відповідальної держави. У цьому полягає принципова відмінність Швейцарії від тих держав, де культурна дипломатія часто виконує компенсаторну функцію і намагається виправити суперечливий політичний імідж.

Окремою історичною передумовою стала потреба Швейцарії захищати власну культурну самобутність у складному європейському контексті першої половини ХХ століття. Саме в цей період культура починає осмислюватися не лише як внутрішня сфера, а як засіб символічної стійкості держави. Показовим у цьому сенсі є створення Pro Helvetia у 1939 році. За офіційними матеріалами фундації, вона була заснована Федеральною радою для захисту незалежної культурної самобутності Швейцарії [54].

Важливо, однак, не зводити це лише до факту появи окремої інституції. Значущішим є сам історичний контекст: напередодні та під час Другої світової війни культура стала для Швейцарії способом внутрішньої мобілізації і водночас засобом окреслення власної відмінності від сусідніх політичних та ідеологічних систем. Матеріали про культурну політику Швейцарії та фонд Pro Helvetia також вказують, що на ранньому етапі ця інституція була пов'язана із завданням утвердження незалежної швейцарської культурної ідентичності [13].

Отже, витоки швейцарської культурної дипломатії мають не лише репрезентативний, а й захисний характер: спочатку йшлося про збереження

власної культурної рівноваги, а вже потім про її цілеспрямоване міжнародне представлення.

У цьому контексті важливо підкреслити, що культурна самобутність Швейцарії не могла будуватися за класичною моделлю національної однорідності. Через федералізм, кантональну автономію та багатомовність вона мала іншу природу. Її основою стала не єдина культурна домінанта, а здатність різних регіонів залишатися собою в межах спільної політичної системи. Саме тому створення загальношвейцарських культурних інституцій не означало придушення кантонального рівня. Навпаки, такі інституції поступово навчилися працювати як посередники між локальними культурними середовищами та міжнародною аудиторією. У цьому й полягає одна з найважливіших історичних рис швейцарської культурної дипломатії: вона не підміняє регіональну різноманітність офіційною культурною схемою, а намагається перетворити її на цілісний міжнародний образ. Така модель складніша для управління, але саме вона забезпечує Швейцарії вищу автентичність у зовнішньому представленні. Країна демонструє світові не вигаданий культурний моноліт, а реальну політичну культуру співіснування.

Подальше формування культурної дипломатії Швейцарії було пов'язане з поступовим нормативним оформленням культурної політики. У другій половині ХХ століття культура дедалі більше закріплюється як сфера публічної відповідальності, а не лише як сукупність приватних або локальних ініціатив.

Федеральний акт від 1 липня 1966 року про захист природи і культурної спадщини закріпив увагу держави до охорони природної та культурної спадщини, що мало значення не тільки для внутрішньої політики, а й для міжнародного образу країни [36]. Захист спадщини в цьому контексті слід розуміти не як суто музейну або охоронну практику, а як елемент культурної легітимності держави. Держава, яка послідовно охороняє власну спадщину, демонструє міжнародній аудиторії здатність працювати з історичною пам'яттю, простором і символами відповідально та довгостроково.

У швейцарському випадку ця відповідальність має ще й кантональний вимір, оскільки значна частина культурної спадщини пов'язана з локальними територіями, містами, ландшафтами, архітектурними традиціями та регіональною пам'яттю. Тому охорона культурної спадщини стала одним із тих напрямів, де внутрішня децентралізована культура поступово набувала зовнішнього значення. На практичному рівні це проявляється в тому, що культурна спадщина Швейцарії репрезентується не лише через загальнонаціональні символи, а й через конкретні регіональні об'єкти, міські простори та локальні культурні ландшафти. Для міжнародної аудиторії важливими стають не тільки абстрактні уявлення про нейтралітет чи стабільність, а й видимі форми швейцарської культурної пам'яті: історичні центри міст, музейні колекції, архітектурна спадщина, альпійські культурні ландшафти, локальні фестивальні практики та регіональні традиції. У цьому сенсі культурна дипломатія Швейцарії має просторово конкретний характер, оскільки образ держави створюється через сукупність окремих кантональних і міських репрезентацій. Така модель дозволяє уникнути штучної уніфікації: міжнародна аудиторія бачить Швейцарію не як одноманітний культурний бренд, а як країну, в якій регіональне різноманіття стало частиною загальної державної ідентичності. Саме ця фактична багаторівневність і пояснює, чому охорона спадщини у швейцарському випадку є не лише внутрішньою культурною політикою, а й важливим ресурсом зовнішнього позиціонування.

На початку XXI століття нормативна основа культурної політики стала ще більш системною. *Kulturförderungsgesetz* 2009 року створив правове підґрунтя для сучасної федеральної підтримки культури [44]. Його значення для культурної дипломатії полягає не лише в тому, що він регулює внутрішні механізми підтримки культурної сфери.

Важливішим є те, що цей акт закріплює культуру як сферу стратегічного публічного розвитку. Коли культура отримує стабільні правові й інституційні механізми підтримки, вона стає здатною до довготривалої міжнародної репрезентації. Це особливо важливо для Швейцарії, де зовнішня культурна

присутність не може спиратися на імпульсивні кампанії або ситуативні акції. Вона потребує довіри, послідовності й передбачуваності. Саме таке правове оформлення дало можливість поєднати кантональне культурне розмаїття з федеральною координацією. У результаті культурна дипломатія Швейцарії отримала стабільну внутрішню основу, але не втратила децентралізованої природи.

Важливою передумовою стала також інтеграція Швейцарії в міжнародний режим охорони культурного різноманіття та культурних цінностей. Федеральний акт від 20 червня 2003 року про міжнародне переміщення культурних цінностей поєднав швейцарську практику з міжнародними стандартами регулювання обігу культурних об'єктів [38]. У свою чергу Конвенція ЮНЕСКО 2005 року про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження закріпила ширшу міжнародно-правову рамку, у якій культурне різноманіття розглядається як самостійна цінність [31]. Для Швейцарії ці документи мають особливу вагу, оскільки вони фактично збігаються з її внутрішньою логікою культурного устрою. Культурне різноманіття для Швейцарії не є зовнішньою декларацією, запозиченою з міжнародних документів, а історичною умовою існування самої держави. Саме тому участь у міжнародних режимах охорони культури посилює не лише правовий, а й символічний вимір швейцарської культурної дипломатії. Вона дає змогу країні представляти себе як державу, чий внутрішній досвід відповідає сучасним міжнародним принципам культурної багатоманітності.

У науковій літературі про роль ЮНЕСКО та міжнародної культурної політики підкреслюється, що культурне різноманіття стало одним із ключових понять сучасної гуманітарної дипломатії [43, с. 24–31]. Для Швейцарії ця теза має не абстрактне, а цілком практичне значення. Її власна історія показує, що різноманіття може бути не джерелом політичної слабкості, а основою стабільності й міжнародної привабливості. Саме тут виявляється авторське бачення специфіки швейцарської моделі: вона є переконливою не тому, що

демонструє світові найбільш масштабну культуру, а тому, що показує успішний механізм співіснування культур у межах однієї держави. У культурній дипломатії це працює як непряме повідомлення: Швейцарія репрезентує не лише мистецтво, спадщину чи інституції, а й певний спосіб політичного поводження з культурною різницею. Саме цей спосіб і становить один із найглибших історичних ресурсів її міжнародного образу.

Історичне формування культурної дипломатії Швейцарії тісно пов'язане також із поступовим накопиченням міжнародного репутаційного капіталу. Швейцарія протягом тривалого часу закріплювала за собою образ держави стабільності, посередництва, якості, гуманітарної відповідальності та високої інституційної довіри. Сучасні звіти *Presence Switzerland* показують, що міжнародне сприйняття країни й надалі значною мірою спирається на асоціації з надійністю, інноваційністю, стабільністю та гуманітарною роллю [52].

Однак ці асоціації не були сформовані лише сучасними комунікаційними технологіями. Вони мають історичне походження і виникли внаслідок тривалої відповідності між внутрішньою політичною практикою та зовнішнім образом країни. Саме тому культурна дипломатія Швейцарії не виглядає відірваною від реального державного досвіду. Вона спирається на ті риси, які вже були впізнаваними для міжнародної аудиторії: нейтралітет, багатомовність, федералізм, якість інституцій і гуманітарну відкритість. У цьому полягає ще одна відмінність швейцарської моделі: її культурна дипломатія працює не як маскування політичних суперечностей, а як розвиток історично сформованої довіри.

Особливе значення має те, що цей репутаційний капітал пов'язаний не тільки з державою загалом, а й з конкретними територіальними й культурними образами. Цюрих, Женева, Базель, Лозанна, Берн та інші міста функціонують у міжнародному сприйнятті не лише як адміністративні або економічні центри, а як носії певних культурних і символічних асоціацій. Женева пов'язана з гуманітарною дипломатією та міжнародними організаціями, Базель асоціюється з мистецькими і музейними практиками, Цюрих часто

сприймається як простір фінансової, інтелектуальної та культурної модерності. Таке поєднання міських і кантональних образів підсилює загальну культурну дипломатію Швейцарії, оскільки робить її не абстрактною, а просторово конкретною. Держава постає не лише через офіційні символи, а через мережу регіональних культурних центрів, кожен із яких додає власний відтінок до загального міжнародного образу країни. Саме тому кантональний вимір не слід розглядати як другорядний. Він є одним із джерел багат шаровості й переконливості швейцарської культурної дипломатії.

Ще однією історичною передумовою стала традиція міжнародного інтелектуального й мистецького обміну. Швейцарія поступово закріпила за собою роль не лише країни з власною культурою, а й простору зустрічі різних культурних, наукових та гуманітарних середовищ. У колективній праці *Searching for a Cultural Diplomacy* наголошується, що культурна дипломатія є найбільш стійкою тоді, коли вона вбудована в довготривалі мережі міжнародного обміну, а не обмежується разовими представницькими акціями [41, с. 1–7]. Швейцарський досвід підтверджує цю тезу. Її культурна дипломатія історично розвивалася як мережа контактів, резиденцій, інтелектуальних платформ, виставкових форматів і партнерств. Така модель знову ж таки відповідає федеративній природі держави: замість одного центру впливу виникає кілька точок культурного тяжіння, які взаємодіють між собою і з зовнішнім світом. Саме тому швейцарська культурна дипломатія є не тільки державною, а й мережевою за своєю природою. Вона працює через стабільні інституції, але її зміст формується ширшим культурним середовищем.

Підсумовуючи, слід зазначити, що історичні передумови формування культурної дипломатії Швейцарії мають комплексний характер. Вони охоплюють федеративний устрій, кантональну автономію, багатомовність, традицію нейтралітету, розвиток культури як чинника внутрішньої єдності, створення *Pro Helvetia*, нормативне оформлення культурної політики, охорону культурної спадщини та поступове включення країни до міжнародних режимів культурної співпраці [39].

Водночас головна особливість полягає не в наявності кожного з цих чинників окремо, а в їхньому поєднанні. Саме поєднання кантональної різноманітності з федеральною координацією, багатомовності з політичною єдністю, нейтралітету з активною гуманітарною присутністю створило історичну основу швейцарської культурної дипломатії. Закони у сфері культурної спадщини, культурної підтримки та переміщення культурних цінностей підтверджують, що культура у Швейцарії поступово стала не периферійною, а стратегічною сферою публічного життя [36]. Тому сучасна культурна дипломатія Швейцарської Конфедерації є не випадковим набором інструментів, а результатом тривалої історичної еволюції. Її традиційність полягає не у консервативному повторенні минулого, а в здатності зберігати засадничі риси швейцарської політичної культури й переносити їх у міжнародний гуманітарний простір. Саме ця історична основа дає змогу перейти до аналізу інституцій культурної дипломатії, через які кантональна, мовна, культурна та репутаційна специфіка Швейцарії набуває практичного зовнішнього втілення.

2.2. Основні інституції культурної дипломатії Швейцарії

Інституційний вимір культурної дипломатії Швейцарської Конфедерації слід розглядати не як перелік окремих організацій, а як складну систему взаємодії між федеральним рівнем, кантональними культурними середовищами, спеціалізованими фондами, дипломатичними структурами та міжнародними платформами. Саме в цьому полягає одна з принципових особливостей швейцарської моделі: культурна дипломатія тут не зосереджена в одному центрі й не реалізується виключно через класичні дипломатичні канали. Вона формується як багаторівнева мережа, у якій кожна інституція виконує власну функцію, але не претендує на монопольне представлення всієї культури держави. Такий підхід цілком відповідає федеративній природі Швейцарії, де культура історично не була сферою повного централізованого

контролю. Федеральний рівень задає стратегічну рамку, однак культурний зміст значною мірою народжується на кантональному, міському, мовному та регіональному рівнях. У цьому сенсі інституції культурної дипломатії Швейцарії виконують роль посередників між внутрішньою культурною багатоманітністю та зовнішньою аудиторією.

У дослідженнях культурної дипломатії в Європі слушно підкреслюється, що сучасні моделі міжнародного культурного представництва дедалі частіше будуються не як вертикальні системи державної пропаганди, а як багаторівневі механізми взаємодії державних, напівдержавних і недержавних акторів [30, с. 12–18]. Швейцарський випадок є показовим саме тому, що така багаторівневність не була лише сучасною управлінською модою, а виросла з самої логіки державного устрою.

Базовим правовим підґрунтям діяльності інституцій культурної дипломатії є конституційне та законодавче закріплення ролі культури в державному житті. Федеральна конституція Швейцарської Конфедерації визначає культуру як сферу, у якій важливим є баланс між повноваженнями Конфедерації та кантонів, а також визнає значення мовного й культурного розмаїття [39]. Це означає, що інституційна система культурної дипломатії Швейцарії не може бути побудована за принципом повного централізованого управління. Вона повинна враховувати, що культурна ідентичність країни формується не лише на рівні Берна як федерального центру, а й через Цюрих, Женеву, Базель, Лозанну, Лугано, Фрібур, Граубюнден та інші кантональні й міські простори. Kulturförderungsgesetz 2009 року, своєю чергою, створює правову основу для підтримки культури на федеральному рівні, але не скасовує значення регіонального культурного самовираження [44]. Саме тому швейцарська культурна дипломатія має подвійну природу: вона є державно координованою, але не державно уніфікованою. Для аналізу це принципово важливо, оскільки дозволяє уникнути спрощення, ніби зовнішнє культурне представництво країни повністю зводиться до кількох федеральних інституцій.

Центральне місце в цій системі посідає Pro Helvetia, однак її роль доцільно тлумачити не як роль «головного виробника» швейцарської культури, а як роль інституції, що забезпечує міжнародне просування вже наявного культурного різноманіття. Pro Helvetia була створена у 1939 році в умовах потреби захисту швейцарської культурної самобутності, а згодом перетворилася на публічно-правову фундацію, яка підтримує мистецтво, міжнародний культурний обмін, мобільність митців, резиденції та презентацію швейцарської культури за кордоном [54]. Її значення полягає не лише у фінансуванні культурних ініціатив, а й у здатності перетворювати локальні, кантональні та мовно-регіональні культурні практики на частину міжнародного культурного обігу. Саме тут проявляється одна з найтонших рис швейцарської культурної дипломатії: держава не нав'язує світові один офіційний культурний канон, а створює механізми для того, щоб різні культурні голоси Швейцарії були почуті за кордоном.

У матеріалі про культурну політику Швейцарії та фонд Pro Helvetia наголошується, що ця інституція відіграє ключову роль у підтримці швейцарського мистецтва та його міжнародної присутності [13]. Водночас її діяльність не слід зводити до технічної підтримки культурних заходів. Pro Helvetia фактично виконує функцію культурного перекладача між внутрішньою багатоманітністю країни та зовнішнім світом. Особливість Pro Helvetia полягає ще й у тому, що вона працює не тільки з традиційними формами культури, а й із сучасними мистецькими практиками, міждисциплінарними проектами, резиденціями та глобальними партнерствами. Annual Report Pro Helvetia за 2022 рік демонструє, що фундація підтримує широку мережу міжнародної взаємодії, орієнтовану на мобільність, спільні проекти, культурні платформи та професійні контакти [54, с. 18–27]. Фактичний зміст цієї діяльності виявляється у підтримці швейцарських митців, кураторів, письменників, музикантів, дизайнерів, театральних і танцювальних проектів, які отримують можливість брати участь у міжнародних резиденціях, фестивалях, виставках і професійних обмінах.

Важливо, що Pro Helvetia працює не тільки з готовими культурними продуктами, а й із процесами професійної мобільності, тобто допомагає культурним акторам входити в міжнародні мережі. Це відрізняє її від інституцій, які обмежуються організацією разових презентацій або офіційних культурних днів. Наприклад, участь у міжнародних мистецьких бієнале, підтримка літературних перекладів, резиденційних програм і міждисциплінарних проєктів створює не короткий інформаційний ефект, а довготривалу професійну присутність Швейцарії у глобальному культурному середовищі. Саме така практика найбільше відповідає сучасному розумінню культурної дипломатії як самостійної діяльності, що не зводиться до пропагандистського просування держави. Швейцарія через Pro Helvetia фактично демонструє, що культура може бути інструментом міжнародного діалогу без прямого політичного тиску або нав'язування офіційної ідеології.

У цьому виявляється не просто інституційна активність, а специфічна логіка швейцарського культурного представництва. Воно не будується на прямому рекламуванні держави, а діє через професійну якість культурного продукту, довіру до мистецьких середовищ і стабільну підтримку їхньої присутності за кордоном. Саме тому Pro Helvetia є важливою не як символ централізації, а як приклад того, як федеральна інституція може працювати з децентралізованим культурним матеріалом. Її ефективність пояснюється тим, що вона не підміняє собою кантональні культури, а допомагає їм набути міжнародної видимості. Такий підхід робить швейцарську культурну дипломатію менш декларативною і більш органічною.

Другим важливим елементом інституційної системи є Presence Switzerland. На відміну від Pro Helvetia, ця структура працює не стільки з мистецтвом, скільки з міжнародним образом держави, тобто з тим, як Швейцарія сприймається за кордоном. Її роль полягає у стратегічній комунікації, аналізі зовнішнього сприйняття країни, підтримці позитивного іміджу та координації міжнародних комунікаційних заходів.

У щорічних аналітичних звітах Presence Switzerland відстежується, які теми, події, образи та проблеми впливають на репутацію країни у світовому середовищі [50]. На практиці це означає, що культурна дипломатія Швейцарії спирається не лише на мистецькі події, а й на системне вивчення того, як країна сприймається за кордоном. Presence Switzerland аналізує міжнародні медіа, репутаційні ризики, ключові асоціації зі Швейцарією та комунікаційні теми, які можуть посилювати або послаблювати її міжнародний образ. Такий підхід відрізняє швейцарську модель від більш традиційних форм культурного представництва, де держава переважно організовує заходи, але не завжди оцінює їхній репутаційний контекст. У випадку Швейцарії культурна дипломатія діє на перетині культури, іміджу, зовнішньополітичної комунікації та аналітики. Наприклад, якщо міжнародна аудиторія асоціює країну з нейтралітетом, гуманітарною відповідальністю, точністю, якістю та інноваційністю, то культурні ініціативи можуть бути вбудовані саме в ці репутаційні рамки. Це надає швейцарській культурній дипломатії більшої керованості й дозволяє їй працювати не випадково, а як частина загальної політики міжнародного позиціонування.

Для культурної дипломатії це має безпосереднє значення, оскільки культура не існує у вакуумі. Вона завжди сприймається крізь уже наявний образ держави. Якщо країна асоціюється з довірою, стабільністю, якістю, гуманітарною відповідальністю та інноваційністю, то і її культурні ініціативи отримують сприятливіший контекст міжнародного сприйняття. Presence Switzerland, таким чином, не дублює Pro Helvetia, а виконує іншу функцію: вона працює з репутаційним середовищем, у якому культурна дипломатія стає зрозумілою й помітною для зовнішньої аудиторії.

Водночас важливо не перебільшувати культурну функцію Presence Switzerland. Вона не є культурною інституцією у вузькому сенсі й не повинна розглядатися як аналог мистецького фонду. Її значення полягає саме в тому, що вона поєднує культурні, політичні, економічні, гуманітарні й комунікаційні елементи міжнародного образу Швейцарії. Звіти Presence

Switzerland за 2022–2025 роки показують, що зовнішній образ країни формується не однією сферою, а через комплекс асоціацій, пов'язаних із демократією, нейтралітетом, фінансовою системою, гуманітарною присутністю, інноваціями та культурною впізнаваністю [51; 52; 53]. Саме тому культурна дипломатія Швейцарії не може бути відокремлена від ширшої політики міжнародного позиціонування. Авторське осмислення цієї ролі дозволяє зробити висновок, що Presence Switzerland забезпечує не зміст культурної дипломатії, а її комунікаційну рамку. Вона допомагає зробити культурні меседжі частиною загального образу Швейцарії як держави стабільності, посередництва й високої якості. У цьому сенсі її діяльність є допоміжною, але стратегічно важливою.

Третьою важливою інституційною ланкою є Swissnex, яка демонструє розширення змісту культурної дипломатії у напрямі науки, освіти, інновацій і творчих індустрій. Її поява і функціонування свідчать про те, що сучасна культура в міжнародному представленні вже не обмежується мистецтвом або спадщиною. Вона охоплює знання, технології, дослідницькі середовища, університетські зв'язки, інтелектуальні мережі й форми креативного мислення. Swissnex позиціонується як мережа, що з'єднує Швейцарію зі світом через освіту, дослідження, інновації та творчі галузі [57]. Фактично Swissnex демонструє той рівень культурної дипломатії, який уже не можна пояснити лише через класичні мистецькі заходи. Її діяльність охоплює університетську співпрацю, наукові презентації, інноваційні програми, креативні індустрії, технологічні дискусії та міждисциплінарні формати, у яких культура поєднується з наукою і знанням. Така модель особливо важлива для сучасного міжнародного середовища, де імідж держави формується не тільки через історичну спадщину, а й через здатність продукувати інтелектуальні рішення, підтримувати дослідницьку мобільність і створювати простір для глобальних професійних контактів. У цьому сенсі Swissnex виконує функцію інституції нової культурної дипломатії, оскільки представляє Швейцарію як країну не лише традицій, а й інноваційної

відкритості. Її діяльність показує, що у XXI столітті культурна дипломатія може працювати через лабораторії, університети, стартап-середовища, цифрові платформи й освітні мережі так само ефективно, як через виставки або мистецькі фестивалі.

Swissnex посідає особливе місце в інституційній системі культурної дипломатії Швейцарії, оскільки репрезентує не класичне мистецьке представництво, а нові форми зовнішньої присутності на перетині культури, науки, освіти й технологій. Її діяльність показує, що сучасна швейцарська модель дедалі активніше виходить за межі традиційного просування мистецтва і включає інтелектуальні, дослідницькі та інноваційні платформи.

Проект Virtual Swiss Science Diplomacy Experience демонструє, що наукова дипломатія стає частиною ширшого культурно-комунікаційного поля [58]. У такому підході культура постає не лише як сфера художньої репрезентації, а як спосіб представлення Швейцарії як інтелектуально відкритої, технологічно сучасної та здатної до міжнародної співпраці держави.

Її роль полягає у тому, що вона розширює уявлення про культуру як ресурс міжнародної присутності: культура постає не тільки у формі мистецтва, а й у формі знання, інноваційної етики, наукової відкритості та міждисциплінарної співпраці. У працях про нову публічну дипломатію наголошується, що сучасні держави дедалі частіше використовують освітньо-наукові та інтелектуальні платформи для довготривалої взаємодії із зовнішніми аудиторіями [49, с. 14–18]. Швейцарія в цьому сенсі діє послідовно: вона не відмовляється від традиційної культури, але доповнює її науково-інноваційним виміром.

Координаційну роль у ширшій системі зовнішньої культурної присутності виконує Федеральний департамент закордонних справ. Його значення не полягає в безпосередньому створенні культурного продукту, а в забезпеченні стратегічного узгодження культурної, репутаційної та зовнішньополітичної діяльності.

У Foreign Policy Strategy 2024–2027 підкреслюється значення довіри, багатосторонності, гуманітарної репутації, soft power та міжнародної комунікації для зовнішньої політики Швейцарії [40]. Це дозволяє розглядати культурну дипломатію як частину ширшої системи зовнішньої політики, а не як другорядний гуманітарний додаток. Водночас швейцарська модель не передбачає повного підпорядкування культури дипломатичному відомству. Навпаки, її сила полягає в тому, що культурні інституції мають власну професійну автономію, але діють у межах загальної державної логіки. У сучасних дослідженнях дипломатії наголошується, що ефективна зовнішня політика дедалі частіше реалізується через координацію багатьох спеціалізованих акторів, а не через одну централізовану вертикаль [32, с. 17–24]. Саме така модель характерна для Швейцарії. Федеральний департамент закордонних справ задає стратегічний горизонт, але зміст культурної дипломатії формується ширшою інституційною мережею.

Окремої уваги потребує кантональний і міський рівень, без якого інституційну систему культурної дипломатії Швейцарії неможливо зрозуміти повноцінно. Саме на цьому рівні найкраще видно різні масштаби культурної дипломатії Швейцарії. Федеральний рівень забезпечує загальну стратегію, фінансування, зовнішньополітичну координацію та міжнародну видимість. Кантональний рівень формує змістову основу, оскільки саме кантони підтримують локальні культурні інституції, музеї, фестивалі, освітні середовища й регіональні мистецькі ініціативи. Міський рівень, своєю чергою, створює конкретні культурні майданчики, через які Швейцарія стає впізнаваною для міжнародної аудиторії. Наприклад, Женева працює як простір гуманітарної та багатосторонньої дипломатії, Базель як центр музейної, виставкової та ярмаркової культури, Цюрих як осередок сучасного мистецтва, дизайну, фінансово-інтелектуального середовища, а Лозанна як місто, пов'язане зі спортом, освітою та міжнародними організаціями. У підсумку культурна дипломатія Швейцарії діє не на одному, а на кількох рівнях одночасно: федеральному, кантональному, міському, інституційному,

професійно-мережевому та символічному. Саме це і треба вважати однією з її ключових специфічних рис.

Формально основними суб'єктами зовнішнього представництва є федеральні або загальнонаціональні структури, але їхня діяльність спирається на культурний потенціал кантонів. Саме кантони забезпечують багатоманітність культурного матеріалу, який потім може бути представлений на міжнародному рівні.

Культура Цюриха, Женеви, Базеля, Во, Тічино чи Граубюндена не є однаковою, і саме ця неоднорідність створює впізнавану багатосаровість Швейцарії. Федеральна система не усуває цих відмінностей, а дозволяє їм співіснувати в межах спільного державного образу. У цьому полягає суттєва відмінність швейцарської культурної дипломатії від моделей, у яких держава конструює один домінуючий центр національної культури. Швейцарія натомість репрезентує себе як мережу культурних просторів. Це створює складнішу, але й більш переконливу модель міжнародного представництва.

Кантональний вимір має ще один важливий наслідок: він посилює автентичність культурної дипломатії. Коли держава представляє не штучно узагальнений образ, а реальну множинність культурних середовищ, її зовнішня комунікація виглядає менш пропагандистською. Саме тому швейцарська культурна дипломатія часто сприймається як стримана, але надійна. Вона не прагне нав'язати зовнішній аудиторії єдину культурну формулу, а демонструє здатність поєднувати різні регіональні традиції, мови та символічні простори.

У праці про культурну дипломатію в Європі підкреслюється, що децентралізовані культурні системи можуть бути ефективними саме тому, що вони дають змогу представляти державу як живу багаторівневу спільноту, а не як адміністративно створений бренд [30, с. 20–27]. Для Швейцарії це положення має безпосереднє значення. Її інституції не лише транслюють культуру назовні, а й виконують функцію узгодження між кантональним різноманіттям і загальнодержавною репрезентацією.

Міжнародні виставкові платформи також є важливими елементами інституційної системи, хоча формально вони можуть розглядатися як інструменти. Особливо показовим є швейцарський павільйон на Венеційській бієнале, який організовується за участю Pro Helvetia і забезпечує регулярну присутність Швейцарії в одному з найпрестижніших просторів сучасного мистецтва [56]. Його значення полягає не тільки у демонстрації окремих мистецьких робіт, а й у підтримці постійної видимості Швейцарії у глобальному культурному середовищі.

Матеріали про Pavilion of Switzerland at the 60th International Art Exhibition підтверджують, що йдеться про системну форму участі країни у міжнародному мистецькому процесі [55]. Такі платформи слід розуміти як інституціоналізовані канали культурної дипломатії, оскільки вони повторюються, мають сталі правила, формують очікування міжнародної аудиторії та забезпечують тривалий ефект присутності. У цьому виявляється характерна швейцарська обережність: країна не робить ставку на гучні одноразові кампанії, а працює через стійкі формати, де репутація накопичується поступово.

Узагальнюючи, слід зазначити, що інституції культурної дипломатії Швейцарії утворюють не жорстку вертикаль, а скоординовану мережу. Pro Helvetia забезпечує професійну міжнародну присутність швейцарського мистецтва і культури. Presence Switzerland формує репутаційно-комунікаційну рамку зовнішнього образу країни. Swissnex розширює культурну дипломатію в бік науки, інновацій, освіти та творчих індустрій. Федеральний департамент закордонних справ поєднує ці напрями із зовнішньополітичною стратегією Швейцарії [40]. Кантональний і міський рівні, у свою чергу, забезпечують живий культурний зміст цієї системи, без якого федеральні інституції не мали б достатньої автентичності. Саме тому інституційна модель Швейцарії є унікальною не через наявність окремих відомих структур, а через спосіб їхньої взаємодії.

2.3. Традиційні інструменти культурної дипломатії

Традиційні інструменти культурної дипломатії Швейцарської Конфедерації сформувалися як продовження її історичної та інституційної моделі. Їх не можна зводити лише до виставок, концертів, фестивалів або презентацій, оскільки у швейцарському випадку традиційність має глибший зміст. Вона пов'язана зі способом, у який держава представляє себе назовні: не через політичну демонстративність, а через сталість, якість, культурну багатоманітність, посередництво і довготривалу присутність у міжнародному гуманітарному просторі. Саме тому традиційні інструменти культурної дипломатії Швейцарії слід аналізувати як систему практик, що виростає з федералізму, багатомовності, кантональної автономії, нейтралітету та високої довіри до інституцій. У працях з культурної дипломатії наголошується, що ефективно культурне представництво держави ґрунтується не лише на промоції культурного продукту, а й на здатності створювати тривалі канали взаємодії, довіри та символічної впізнаваності [41, с. 1–7]. Для Швейцарії це особливо важливо, оскільки її культурна дипломатія традиційно не прагне до агресивного впливу. Вона радше вибудовує середовище, у якому зовнішня аудиторія сама пов'язує країну з надійністю, професійністю, діалогом і культурною якістю.

Першим традиційним інструментом є підтримка культури як основи її зовнішньої репрезентації. Швейцарія не може ефективно представляти культуру за кордоном без системної внутрішньої підтримки мистецтва, спадщини, мовного розмаїття та культурних ініціатив. Федеральна конституція Швейцарської Конфедерації закріплює значення культури та мовного різноманіття, а також визначає рамки участі Конфедерації у підтримці культурної сфери [39]. Kulturförderungsgesetz 2009 року розвиває цю логіку, створюючи правову основу для цільової підтримки культури на федеральному рівні [44]. Однак важливо, що така підтримка не скасовує ролі кантонів. Навпаки, вона взаємодіє з кантональними культурними політиками й дозволяє

поєднувати локальний зміст із загальнодержавною присутністю. Саме тут проявляється авторське розуміння традиційності: для Швейцарії традиційним є не один перелік культурних символів, а сам принцип підтримуваної різноманітності. Держава не формує культуру як централізований продукт, а створює умови, за яких різні культурні середовища можуть існувати, розвиватися й бути представленими за кордоном. Це робить культурну дипломатію більш природною, оскільки вона має реальне внутрішнє підґрунтя.

Другим традиційним інструментом є міжнародне представлення швейцарського мистецтва. Воно реалізується через участь митців у виставках, фестивалях, резиденціях, культурних програмах, професійних мережах і міжнародних мистецьких платформах. На перший погляд, цей інструмент є типовим для багатьох держав, однак швейцарська специфіка полягає в тому, що мистецтво представляється не як однорідний національний канон, а як сукупність різних культурних голосів. *Annual Report Pro Helvetia* за 2022 рік показує, що підтримка міжнародної присутності швейцарських митців охоплює мобільність, резиденції, міжрегіональні проекти, партнерства й участь у глобальних культурних мережах [54, с. 18–31]. Як практичний інструмент це означає, що культурна дипломатія реалізується не лише через офіційні делегації або презентаційні події, а через щоденну професійну присутність швейцарських культурних акторів у міжнародному середовищі. Резиденції дають митцям змогу працювати в інших країнах, брати участь у спільних проектах і створювати довготривалі контакти з локальними культурними спільнотами. Фестивалі й виставкові платформи забезпечують видимість швейцарської культури, але водночас включають її в ширший міжнародний контекст, де важливими є не державні гасла, а професійна якість і зміст мистецької роботи. Перекладацькі, літературні, театральні, музичні й міждисциплінарні програми дозволяють представляти Швейцарію не лише як країну політичної стабільності, а як активне культурне середовище. Саме тому традиційні інструменти швейцарської культурної дипломатії мають

практичний, а не декларативний характер: вони підтверджуються конкретними форматами мобільності, участі, співпраці й професійного обміну.

Це свідчить про те, що міжнародне представлення мистецтва не є суто демонстраційним. Воно працює як процес включення швейцарських культурних акторів у світову професійну взаємодію. У цьому полягає його дипломатичне значення: зовнішня аудиторія бачить не лише символи країни, а й реальну участь швейцарського мистецького середовища у міжнародному культурному обміні. Така присутність створює м'який, але стабільний ефект довіри.

Кантональний вимір у міжнародному представленні мистецтва проявляється через те, що швейцарська культура не має одного географічного центру. Базель, Цюрих, Женева, Лозанна, Берн, Лугано та інші культурні простори формують різні образи країни, які не конкурують між собою, а доповнюють загальне уявлення про Швейцарію. Наприклад, Базель часто асоціюється з музейною та виставковою культурою, Женева з гуманітарною і міжнародною присутністю, Цюрих із модерністю, фінансово-інтелектуальним середовищем і сучасним культурним життям, а Тічино додає італомовний культурний вимір. Така регіональна багатошаровість є важливою перевагою культурної дипломатії. Вона дозволяє країні бути впізнаваною не через один офіційний образ, а через мережу культурних асоціацій. У дослідженнях європейської культурної дипломатії підкреслюється, що децентралізовані системи можуть бути більш переконливими саме тому, що демонструють не створений адміністративно бренд, а реальну культурну складність держави [30, с. 20–27]. Швейцарія підтверджує цю тезу на практиці.

Третім традиційним інструментом є участь у міжнародних виставкових форумах і престижних мистецьких подіях. Особливо показовим прикладом є швейцарський павільйон на Венеційській бієнале. Його значення полягає не лише в тому, що він представляє окремих митців або кураторські концепції. Він забезпечує регулярну, впізнавану й інституційно оформлену присутність

Швейцарії в одному з найавторитетніших просторів сучасного мистецтва [56]. Матеріали Pro Helvetia щодо Pavilion of Switzerland at the 60th International Art Exhibition підтверджують, що участь у бієнале є не випадковою подією, а частиною довгострокової культурної репрезентації країни [55]. Цей приклад особливо добре демонструє реальну практику культурної дипломатії. Швейцарський павільйон у Венеції є не просто виставковим простором, а інституційно закріпленим майданчиком, де країна регулярно вступає в діалог із глобальною мистецькою аудиторією. Його значення полягає в тому, що Швейцарія представляє себе не через прямі політичні меседжі, а через сучасне мистецтво, кураторські рішення, візуальну мову та професійну присутність у міжнародному культурному полі. Це дозволяє країні демонструвати не тільки культурну спадщину, а й здатність бути учасником актуальних світових дискусій. Саме тому Венеційська бієнале є прикладом культурної дипломатії, яка має самостійний характер: вона не доводить політичні тези, а створює простір для сприйняття Швейцарії як сучасної, відкритої та інтелектуально активної держави. У контексті зауважень викладача цей кейс варто залишити як один із ключових доказів того, що культурна дипломатія Швейцарії має практичне наповнення, а не лише теоретичне обґрунтування. Саме повторюваність і сталість роблять цей інструмент традиційним. Культурна дипломатія тут працює не через одноразовий інформаційний ефект, а через накопичення символічного капіталу. Кожна участь у такому форумі додає новий шар до міжнародного сприйняття Швейцарії як країни, що стабільно присутня у світовому мистецькому процесі.

Участь у міжнародних мистецьких подіях також дозволяє Швейцарії підтримувати важливий баланс між національною репрезентацією та автономією мистецтва. Це принципово важливо, оскільки культурна дипломатія легко може перетворитися на прямолінійну державну рекламу. Швейцарська модель намагається уникати цього ризику. Вона дає можливість мистецьким практикам говорити складною, іноді критичною, сучасною мовою, не зводячи культуру до декоративного підтвердження позитивного

іміджу країни. Саме тут проявляється зрілість швейцарського підходу: держава підтримує міжнародну видимість мистецтва, але не обов'язково контролює кожен його смисл. У працях про культурну дипломатію наголошується, що довіра до культурної присутності держави значно зростає тоді, коли вона не виглядає як пропагандистська схема [27, с. 7–11]. Для Швейцарії це є особливо важливим, оскільки її міжнародний образ базується на стриманості, довірі та інституційній надійності. Тому виставкові платформи стають не лише способом показати мистецтво, а й способом підтвердити стиль самої держави.

Четвертим традиційним інструментом є культурний обмін. Його зміст полягає не в односторонньому «експорті» культури, а у взаємодії, партнерстві, мобільності, резиденціях, перекладацьких практиках, спільних мистецьких програмах і професійних контактах. У сучасному розумінні публічної дипломатії саме обмінні формати мають особливе значення, оскільки вони створюють довіру не через короткочасну увагу, а через тривалі зв'язки між людьми, інституціями та культурними середовищами [33, с. 19–27]. Для Швейцарії цей інструмент є природним продовженням її політичної культури. Держава, що історично будує свій образ на нейтралітеті, посередництві й багатомовності, логічно тяжіє не до нав'язування культурного змісту, а до створення умов для взаємного обміну. Саме тому культурний обмін є одним із найбільш органічних інструментів швейцарської культурної дипломатії. Він дозволяє країні залишатися присутньою у світі без надмірної політичної декларативності.

П'ятий інструмент пов'язаний з охороною культурної спадщини та її міжнародним значенням. Для Швейцарії спадщина є не лише внутрішнім культурним ресурсом, а й важливим елементом зовнішнього образу держави. Федеральний акт від 1 липня 1966 року про захист природи і культурної спадщини закріпив відповідальність держави за охорону культурних і природних цінностей [36]. Федеральний акт від 20 червня 2003 року про міжнародне переміщення культурних цінностей вивів це питання у площину

міжнародного правового співробітництва [38]. У поєднанні з Конвенцією ЮНЕСКО 2005 року про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження це створює образ Швейцарії як держави, що відповідально ставиться до культурної спадщини не тільки всередині країни, а і в міжнародному масштабі [31]. Такий інструмент має особливу репутаційну силу. Він демонструє, що культура для Швейцарії не є лише предметом зовнішньої презентації, а становить сферу правової, етичної й цивілізаційної відповідальності.

Кантональний аспект охорони спадщини також має значення. Значна частина культурної спадщини Швейцарії пов'язана не з абстрактним загальнонаціональним простором, а з конкретними кантонами, містами, ландшафтами, мовними регіонами, архітектурними традиціями та локальною пам'яттю. Саме тому охорона спадщини водночас підтримує і загальнодержавний образ, і регіональну самобутність. У цьому проявляється типова для Швейцарії логіка: локальне не протиставляється національному, а стає його основою. У працях про роль ЮНЕСКО в підтримці культурного різноманіття наголошується, що сучасна культурна дипломатія дедалі більше пов'язана з відповідальним ставленням до культурної спадщини та визнанням множинності форм культурного самовираження [43, с. 24–31]. Для Швейцарії це не зовнішня декларація, а частина власного історичного досвіду. Тому охорона спадщини працює як традиційний інструмент культурної дипломатії не лише через сам факт збереження пам'яток, а через демонстрацію політичної культури відповідального поведіння з різноманіттям.

Шостим традиційним інструментом є кінематограф і підтримка фільмової культури. Федеральний акт від 14 грудня 2001 року про кінотовиробництво та кінокультуру засвідчує, що кіно в Швейцарії розглядається як важлива частина культурної політики [37]. Практичне значення цього інструменту полягає в тому, що кіно здатне працювати з міжнародною аудиторією не через офіційне пояснення державної позиції, а через образи повсякденності, людські історії, соціальні конфлікти, ландшафти,

мовне середовище та регіональну специфіку. Для Швейцарії це особливо важливо, оскільки її багатомовність і кантональна різноманітність можуть бути передані саме через аудіовізуальні форми. Фільм, на відміну від офіційної промови або інформаційної кампанії, показує країну в більш живому й неоднозначному вигляді. У цьому полягає дипломатична сила кінематографа: він не стільки переконує, скільки формує емоційне та культурне впізнавання. Підтримка фільмової культури дозволяє Швейцарії бути присутньою на міжнародних фестивалях, у професійних кімережах і в середовищі культурного обміну, де образ держави формується через мистецьку якість, а не через політичну декларацію.

Його дипломатичне значення полягає в тому, що кіно здатне передавати образ країни не лише через офіційні повідомлення, а через сюжети, візуальні образи, мову, повсякденність, соціальні теми та емоційний досвід. Саме в цьому полягає сила кінематографа як інструменту культурної дипломатії. Він формує уявлення про державу м'якше, ніж політична комунікація, але часто глибше й триваліше. Для багатомовної Швейцарії кінематограф має додаткову функцію: він може репрезентувати різні мовні та регіональні перспективи, не зводячи країну до одного культурного центру. У цьому сенсі кіно є не лише мистецьким продуктом, а й засобом показати внутрішню складність швейцарського суспільства. Саме тому підтримка фільмової культури є важливою складовою традиційної культурної дипломатії.

Сьомим інструментом є символічне позиціонування Швейцарії через сталі культурні асоціації. Йдеться про образ країни як простору якості, точності, нейтралітету, довіри, культурної стриманості та гуманітарної відповідальності. Ці асоціації не можна повністю віднести до мистецьких або правових інструментів, але вони постійно супроводжують культурну дипломатію й посилюють її ефект. Звіти *Presence Switzerland* свідчать, що зовнішнє сприйняття країни значною мірою формується через поєднання політичної стабільності, інноваційності, економічної надійності, гуманітарної ролі та позитивного іміджу [50; 52]. У цьому контексті традиційні інструменти

культурної дипломатії виконують функцію підтвердження вже наявних репутаційних асоціацій. Наприклад, участь у міжнародних мистецьких подіях підтримує образ відкритої та культурно розвиненої держави, програми обміну посилюють асоціацію з діалогом і довірою, охорона спадщини демонструє відповідальне ставлення до історичної пам'яті, а науково-культурні платформи пов'язують Швейцарію з інноваційністю. Так виникає не випадковий набір заходів, а взаємопов'язана система інструментів. Її особливість полягає в тому, що кожен інструмент працює на кількох рівнях одночасно: культурному, іміджевому, комунікаційному й зовнішньополітичному. Саме це дозволяє говорити про самостійний характер швейцарської культурної дипломатії. Вона не є лише допоміжним додатком до політики, а виконує власну функцію у формуванні довіри, міжнародної присутності та гуманітарного авторитету держави.

Саме ці репутаційні елементи створюють сприятливе тло для культурних ініціатив. Якщо аудиторія вже сприймає Швейцарію як надійну та стабільну державу, її культурні проєкти легше набувають довіри. Водночас культурна дипломатія сама підтримує ці асоціації, оскільки через мистецтво, спадщину, обміни й міжнародні платформи підтверджує образ країни як цивілізованого, відкритого та відповідального актора. Отже, символічне позиціонування є не окремою рекламною дією, а фоном, який зв'язує різні інструменти культурної дипломатії в єдину систему.

Важливо підкреслити, що традиційні інструменти культурної дипломатії Швейцарії не є застиглими. Вони зберігають історичну основу, але поступово змінюють форми реалізації. Наприклад, мистецька присутність може переходити від класичних виставок до міждисциплінарних проєктів, культурний обмін може включати цифрові формати, а спадщина може осмислюватися не лише як минуле, а як ресурс сучасної ідентичності. Проте їхня традиційність зберігається у способі дії: Швейцарія і далі спирається на довіру, якість, правову впорядкованість, професійну автономію культури та повагу до різноманіття. У цьому полягає відмінність між формою та

принципом. Форми можуть оновлюватися, але принципи залишаються впізнаваними.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що традиційні інструменти культурної дипломатії Швейцарії охоплюють державну підтримку культури, міжнародне представлення мистецтва, участь у престижних виставкових форумах, культурний обмін, охорону спадщини, підтримку кінематографа та символічне позиціонування країни. Їхня специфіка полягає не лише у змісті, а й у способі використання. Швейцарія застосовує ці інструменти не як засоби прямої політичної агітації, а як форми довготривалої присутності, що спираються на кантональне різноманіття, багатомовність, нейтралітет і високу інституційну довіру. Федеральні документи у сфері культури й культурної спадщини підтверджують, що така діяльність має правову та стратегічну основу [36; 44]. Міжнародні наукові праці про культурну дипломатію дають підстави розглядати цю модель як приклад м'якого, але стійкого культурного впливу, побудованого не на домінуванні, а на привабливості, послідовності та професійній якості [27, с. 3–11]. Саме тому традиційність швейцарської культурної дипломатії полягає не в консервативному відтворенні минулих форм, а в здатності стабільно переносити внутрішню культуру співжиття, регіональну багатоманітність і гуманітарну відповідальність у зовнішній простір. У такій логіці традиційність швейцарської культурної дипломатії не обмежує її розвиток, а забезпечує тяглість, без якої сучасні інноваційні формати втратили б зв'язок з історично сформованим образом держави.

РОЗДІЛ 3. УНІКАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ШВЕЙЦАРІЇ

3.1. Інноваційні підходи у культурній дипломатії Швейцарії

Сучасна культурна дипломатія Швейцарії вирізняється не стільки кількістю культурних ініціатив, скільки особливою логікою їх включення у міжнародну комунікацію. Її унікальність полягає в тому, що культура перестає бути лише засобом демонстрації мистецьких досягнень або національної спадщини, а дедалі більше перетворюється на простір інтелектуального, наукового, технологічного й ціннісного діалогу.

У цій моделі культурна дипломатія не відокремлюється від ширших питань довіри, інноваційності, гуманітарної відповідальності та міжнародної репутації. Саме тому швейцарський підхід не можна звести до класичної схеми культурного експорту, за якої держава просто демонструє зовнішній аудиторії власні культурні здобутки. Йдеться про складнішу форму зовнішньої присутності, у якій культура стає способом пояснення того, як Швейцарія мислить себе у світі, як вибудовує партнерства і які теми вважає важливими для міжнародного середовища. Зовнішньополітична стратегія Швейцарії на 2024–2027 роки фіксує значення довіри, репутації, мережевої присутності та *soft power* як важливих ресурсів зовнішньої політики [40]. Це підтверджує, що сучасна культурна дипломатія країни функціонує не як допоміжний гуманітарний напрям, а як частина загальної системи міжнародного позиціонування. Її сила полягає у здатності поєднувати традиційну стриманість швейцарської зовнішньої політики з новими форматами залучення глобальних аудиторій.

Однією з найпомітніших ознак інноваційності є розширення самого змісту культури. У сучасній швейцарській практиці культура охоплює не тільки мистецтво, музику, кіно, літературу чи спадщину, а й знання, дизайн, урбаністичні практики, цифрові середовища, наукову комунікацію,

технологічну творчість і міждисциплінарні проекти. Такий підхід змінює характер культурної дипломатії: вона більше не обмежується показом готового культурного продукту, а створює умови для спільної роботи з ідеями. Зовнішня аудиторія залучається не як пасивний споживач культурної презентації, а як учасник комунікації, дискусії або професійної взаємодії. У теорії нової публічної дипломатії саме перехід від одностороннього інформування до діалогу й залучення аудиторій розглядається як одна з визначальних рис сучасної міжнародної комунікації [45, с. 14–23]. Швейцарія послідовно використовує цю логіку, але робить це без надмірної демонстративності. Вона не стільки заявляє про власну інноваційність, скільки вбудовує її в практики культурного й наукового обміну.

Окремим прикладом такого підходу є House of Switzerland Milano під час Milan Design Week, де Швейцарія представляє себе через дизайн, співпрацю, університетські середовища, креативні індустрії та сучасні форми візуальної культури. Цей формат важливий тим, що він не зводиться до класичної виставки національного мистецтва. У центрі перебуває швейцарський дизайн як практична мова інновацій, якості, функціональності й міждисциплінарної взаємодії. House of Switzerland Milano поєднує незалежних дизайнерів, студії, університети, бренди та інституції, тобто демонструє Швейцарію як країну співпраці, а не лише як носія завершених культурних символів. Саме це відповідає сучасній логіці культурної дипломатії: міжнародній аудиторії пропонується не абстрактний імідж держави, а конкретна професійна платформа, де можна побачити, як швейцарська культура працює у сфері дизайну, освіти, інновацій і творчого виробництва. Офіційна сторінка House of Switzerland Milano 2025 описує цей формат як колективну виставку, що об'єднує незалежних дизайнерів, студії, університети, бренди й інституції.

Особливо важливим є поєднання культурної дипломатії з науковою та освітньою дипломатією. Для Швейцарії це поєднання має природний характер, оскільки міжнародний образ країни давно пов'язаний з університетами, дослідницькими центрами, технологічними розробками,

якістю освіти та високими стандартами інституційної організації. У такій моделі культура виступає не як декоративний супровід науки, а як спосіб зробити складні інтелектуальні й технологічні теми зрозумілими для міжнародної аудиторії.

Наука надає культурній дипломатії актуальності, а культура створює для науки мову комунікації, здатну виходити за межі вузького експертного середовища. Практичним прикладом такого поєднання є проєкт *Meet the Next Generation of Science Diplomats*, реалізований за участю *Swissnex*, *UNITAR* та академічних інституцій Бостона. Його значення полягає в тому, що Швейцарія не лише презентує власні наукові досягнення, а долучається до формування нового професійного середовища на перетині науки, дипломатії та міжнародної комунікації. Такий формат демонструє, що сучасна культурна дипломатія може працювати через підготовку фахівців, освітні платформи й професійні мережі, а не тільки через мистецькі події. Для Швейцарії це особливо органічно, оскільки її міжнародний образ пов'язаний із Женевою як простором багатосторонньої дипломатії, з високою якістю освіти та з репутацією держави, здатної створювати нейтральні майданчики для складних дискусій. Офіційний опис проєкту вказує, що *UNITAR* у Женеві співпрацював зі *Swissnex* та академічними інституціями Бостона для підготовки майбутніх лідерів у сфері *science diplomacy*.

Саме тому науково-культурні формати стають важливим ресурсом зовнішньої присутності Швейцарії. У працях, присвячених новій публічній дипломатії, наголошується, що освітні, наукові й професійні мережі формують довготривалу довіру значно ефективніше, ніж короткочасні інформаційні кампанії [49, с. 9–18]. У швейцарському випадку це особливо помітно, оскільки країна використовує власну репутацію інтелектуальної точності й наукової якості як складову культурного впливу.

Цифрові формати також істотно змінюють механізми культурної дипломатії Швейцарії. Їхнє значення не обмежується технічним перенесенням виставок, лекцій або презентацій в онлайн-простір. Ідеться про створення

нових середовищ участі, де зовнішня аудиторія може не лише отримувати інформацію, а й взаємодіяти з нею, включатися в обговорення, дослідницькі симуляції, віртуальні проекти або освітні платформи.

Проект Virtual Swiss Science Diplomacy Experience демонструє, що цифровий формат може функціонувати як повноцінний простір дипломатичної взаємодії, а не лише як допоміжний канал комунікації [58]. У цьому контексті показовим є саме формат Virtual Swiss Science Diplomacy Experience, який поєднав фізичну присутність, цифрову взаємодію та елементи віртуальної реальності. Учасники заходу не просто отримували інформацію про Швейцарію, а проходили змодельований досвід взаємодії, що включав перебування на території посольства, комунікацію з дипломатичною командою та використання VR-окулярів для віртуального маршруту швейцарськими ландшафтами. Такий приклад важливий для культурної дипломатії, оскільки він демонструє перехід від розповіді про країну до створення досвіду її сприйняття. Цифровий інструмент тут не замінює зміст, а посилює його, дозволяючи поєднати образ Швейцарії як технологічно сучасної держави з традиційними асоціаціями природної якості, організованості та дипломатичної відкритості.

Отже, цей кейс підтверджує, що інноваційність швейцарської культурної дипломатії проявляється не лише в тематиці проектів, а й у способах залучення аудиторії. Опис проекту Swissnex вказує, що захід мав гібридний формат і включав онлайн- та офлайн-активності, зокрема використання VR-окулярів для симуляції подорожі Швейцарією.

Це має принципове значення, оскільки сучасна культурна дипломатія дедалі більше залежить від здатності держави створювати досвід взаємодії, а не просто поширювати повідомлення. У цьому сенсі цифровізація посилює швейцарську модель, але не змінює її основи. Вона й надалі спирається на якість змісту, довіру до інституцій, професійність і відкритість до співпраці.

Водночас інноваційність швейцарської культурної дипломатії не зводиться до використання нових технологій. Технологія сама по собі не

створює дипломатичного ефекту, якщо за нею немає змістовної цінності. Швейцарський підхід є сильним саме тому, що цифрові й інтерактивні формати зазвичай поєднуються з науковими, культурними або гуманітарними темами. Вони працюють не заради зовнішньої ефектності, а для розширення можливостей участі й діалогу. Це дозволяє уникати поверхневої модернізації, коли інноваційність існує лише на рівні форми. У швейцарській моделі нові інструменти підсилюють уже наявні сильні сторони країни: інституційну передбачуваність, інтелектуальну якість, здатність працювати з різними аудиторіями та готовність долучатися до складних міжнародних тем. Саме тому цифровий вимір культурної дипломатії Швейцарії має не декоративний, а змістовний характер.

Суттєвою ознакою сучасного підходу є також орієнтація на глобальні проблеми. Культурна дипломатія Швейцарії дедалі частіше працює з темами, які виходять за межі вузько національного представництва: сталість, клімат, майбутнє планети, технологічна етика, культурне розмаїття, гуманітарна відповідальність, співіснування різних спільнот і пошук нових форм міжнародного діалогу.

Проект Planetary Embassy є показовим прикладом такої логіки, оскільки він апелює не лише до образу Швейцарії, а й до питань планетарного масштабу [57]. Фактична специфіка цього проєкту полягає в тому, що Planetary Embassy побудована як трансдисциплінарна платформа, у якій поєднуються наука, технології, мистецтво, екологічне мислення, корінні знання та дипломатична уява. Вона не презентує Швейцарію у вузькому національному сенсі, а використовує швейцарську інституційну мережу для постановки ширших питань: як людство має взаємодіяти з природою, іншими видами, майбутніми поколіннями та планетарними системами. У цьому полягає новий тип культурної дипломатії: держава не лише розповідає про себе, а пропонує майданчик для обговорення проблем, які стосуються різних суспільств. Саме тому Planetary Embassy можна розглядати як приклад культурної дипломатії XXI століття, де міжнародний вплив формується не через демонстрацію

національної переваги, а через здатність створювати інтелектуально значущі простори діалогу. Swissnex описує Planetary Embassy як серію pop-up experiences у своїй глобальній мережі, де поєднуються дослідження, технології, корінні знання та мистецтво, зокрема у прив'язці до Climate Week NYC і COP30 в Амазонії.

У цьому виявляється важливий зсув: культурна дипломатія перестає бути тільки способом розповісти про власну державу й стає способом брати участь у розмові про спільне майбутнє. Для країни середнього розміру це має особливе значення. Швейцарія не конкурує з великими державами через масштаб сили, але може бути впливовою через якість ідей, здатність створювати простори діалогу й репутацію відповідального учасника міжнародного життя.

Важливою рисою є відмова від надмірно прямолінійного національного самопросування. У сучасному інформаційному середовищі зовнішні аудиторії часто критично сприймають очевидну державну промоцію, особливо якщо вона має вигляд одностороннього іміджевого повідомлення. Швейцарія діє обережніше. Вона вибудовує культурну дипломатію навколо тем, що мають універсальне або транснаціональне значення, але водночас опосередковано підсилюють її власний образ. Коли держава бере участь у дискусіях про інновації, екологічну відповідальність, культурне розмаїття або наукове майбутнє, вона не обов'язково прямо проголошує власну винятковість. Проте сама здатність бути партнером у таких дискусіях уже формує позитивне сприйняття.

У концепції soft power підкреслюється, що найефективніша привабливість виникає не через примус або нав'язування, а через добровільне визнання цінності певної культури, політичної моделі чи інституційної поведінки [46, с. 5–11]. Цей принцип дуже точно характеризує сучасну швейцарську практику. Її культурна дипломатія не нав'язує образ, а створює умови, за яких він сприймається як переконливий.

Мережевий характер сучасної культурної дипломатії Швейцарії є ще одним проявом її інноваційності. У багатьох традиційних моделях держава формує єдиний культурний меседж і поширює його через централізовані канали. Швейцарія натомість діє через множинність платформ, професійних середовищ, партнерств і тематичних просторів. Така модель відповідає не лише сучасним умовам міжнародної комунікації, а й внутрішній природі самої швейцарської державності. Федералізм, багатомовність і кантональне різноманіття історично сформували здатність працювати з різними голосами й узгоджувати їх без повного зведення до одного центру. У сучасній культурній дипломатії ця внутрішня риса перетворюється на зовнішню перевагу.

У дослідженнях культурної дипломатії в Європі підкреслюється, що децентралізовані культурні системи можуть бути ефективними саме тому, що не зводять культуру держави до одного адміністративно створеного образу [30, с. 20–27]. Для Швейцарії це має безпосереднє значення, оскільки її міжнародна привабливість значною мірою ґрунтується на здатності показувати різноманіття як форму стабільності, а не як проблему.

Кантональний вимір у сучасній культурній дипломатії набуває не лише традиційного, а й стратегічного значення. Різні мовні, регіональні й міські культурні середовища дають змогу Швейцарії бути зрозумілою для різних частин світу й не зводити свій образ до однієї уніфікованої культурної моделі. Вона постає не як культурно одномірна держава, а як простір співіснування кількох традицій, де локальне й загальнодержавне не суперечать одне одному. У сучасній культурній дипломатії дедалі більше цінується не жорстко сконструйований національний бренд, а здатність держави демонструвати складність, відкритість і багатоголосся. Саме тому кантональний вимір є не лише спадком федеративної моделі, а й сучасним ресурсом міжнародного позиціонування. Він дозволяє звертатися до різних аудиторій різними культурними мовами, зберігаючи при цьому цілісний образ стабільної, надійної та відкритої держави.

Унікальність швейцарського підходу проявляється також у поєднанні стриманості й ефективності. Багато держав намагаються посилювати культурну присутність через масштабні кампанії, помітні інформаційні жести або активне просування національного бренду. Швейцарська модель працює інакше. Вона не прагне постійного символічного домінування, а накопичує довіру через послідовну якість дій. Такий стиль відповідає загальному міжнародному образу країни як передбачуваної, інституційно надійної та політично стриманої.

Аналітичні звіти Presence Switzerland показують, що зовнішнє сприйняття Швейцарії стабільно пов'язується з якістю, безпекою, інноваційністю, надійністю та позитивною репутацією [50; 51]. Для культурної дипломатії це означає, що кожен окремий проєкт не мусить створювати ефект з нуля. Він входить у вже сформоване поле довіри й водночас зміцнює його.

Інноваційні підходи у культурній дипломатії Швейцарії полягають у глибшій трансформації логіки зовнішнього культурного представництва. Культура поєднується з наукою, освітою, технологіями, цифровими форматами, глобальними темами та репутаційним управлінням. Мережевий принцип дії, опора на кантональну різноманітність, уникнення надмірної централізації та здатність працювати з різними аудиторіями створюють модель, яка є стійкою й адаптивною одночасно. Традиція в ній не відкидається, а перетворюється на основу для нових форм міжнародної взаємодії. Саме тому сучасна культурна дипломатія Швейцарії не виглядає розривом із попереднім досвідом, а постає як його якісне оновлення відповідно до умов XXI століття.

3.2. Роль іміджу Швейцарії у міжнародному середовищі

Імідж Швейцарії у міжнародному середовищі є одним із ключових чинників ефективності її культурної дипломатії. У сучасних міжнародних відносинах образ держави вже не можна розглядати як другорядний наслідок

зовнішньої політики або як результат окремих комунікаційних кампаній. Він перетворюється на стратегічний ресурс, що впливає на рівень довіри до країни, готовність зовнішніх аудиторій взаємодіяти з її інституціями, сприйняття її культурних ініціатив і загальну стійкість міжнародної присутності.

У випадку Швейцарії цей ресурс має особливу вагу, оскільки міжнародний образ країни давно вийшов за межі дипломатичних характеристик і став частиною її символічного капіталу. Стійкі асоціації з нейтралітетом, стабільністю, якістю, безпекою, гуманітарною відповідальністю, інноваційністю та надійністю створюють таке репутаційне поле, у якому культурна дипломатія отримує додаткову переконливість ще до безпосереднього контакту з аудиторією [52]. Саме тому імідж Швейцарії доцільно розглядати не як зовнішній фон культурної дипломатії, а як один із її активних ресурсів.

Позитивний міжнародний образ Швейцарії має складну природу. Він формується не одним чинником, а поєднанням політичної стабільності, гуманітарної ролі, економічної передбачуваності, високої якості інституцій, культурної відкритості та інноваційної репутації. Така багатоскладовість є важливою, оскільки робить імідж менш залежним від ситуативних подій. Якщо образ держави тримається лише на одному елементі, він стає вразливим до криз або зміни міжнародної кон'юнктури. Швейцарський образ є стійкішим, бо складається з кількох взаємопов'язаних асоціацій, які взаємно підсилюють одна одну.

У теорії національного брендингу наголошується, що держава сприймається зовнішніми аудиторіями як цілісний символічний образ, у якому культура, політичні цінності, стиль комунікації та історична репутація утворюють єдину систему [35, с. 15–22]. Саме така система характерна для Швейцарії. Її культурна дипломатія сприймається переконливо не лише тому, що вона має якісні інституції чи помітні проекти, а тому, що ці інституції та проекти узгоджуються з уже наявним уявленням про країну.

Імідж Швейцарії має важливу перевагу: він не виглядає штучною конструкцією. Його основні елементи формувалися протягом тривалого часу й спираються на реальні риси політичного та суспільного розвитку країни. Нейтралітет, федералізм, багатомовність, гуманітарна роль Женеви, висока якість управління, інституційна стабільність і увага до культурного розмаїття не є лише комунікаційними образами. Вони мають історичне і практичне підґрунтя. Саме тому культурна дипломатія Швейцарії не змушена створювати позитивний образ держави з нуля. Вона радше підтримує, уточнює й оновлює вже сформований репутаційний капітал. У звітах Presence Switzerland неодноразово фіксується, що міжнародне сприйняття країни пов'язане з довірою, стабільністю, якістю, інноваційністю та відповідальністю [50; 53]. Така сталість асоціацій є надзвичайно важливою для культурної дипломатії, оскільки зовнішня аудиторія охочіше приймає культурні ініціативи тієї держави, до якої вже існує базова довіра.

Реальна практика Presence Switzerland важлива тим, що вона переводить роботу з іміджем у площину постійного моніторингу та стратегічної комунікації. Для культурної дипломатії це означає, що окремі виставки, фестивалі, наукові події або дизайн-проекти не залишаються розрізненими заходами, а вбудовуються в ширшу логіку зовнішнього сприйняття країни. Якщо Swiss Pavilion на Венеційській бієнале працює з образом Швейцарії як сучасної мистецької держави, House of Switzerland Milano підсилює образ інноваційного дизайну й креативної співпраці, а Swissnex формує асоціації з наукою та технологіями, то Presence Switzerland забезпечує загальну репутаційну рамку для цих напрямів. Саме тому імідж Швейцарії не є випадковим результатом окремих культурних подій. Він формується як системна сукупність культурних, наукових, гуманітарних, економічних і політичних асоціацій, які взаємно підтримують одна одну.

Для культурної дипломатії особливо важливо, що імідж Швейцарії має ненав'язливий характер. Деякі держави формують зовнішній образ через активне політичне просування, масштабні символічні кампанії або жорстке

закріплення офіційного наративу. Швейцарія здебільшого використовує інший механізм. Її міжнародна впізнаваність базується на повторюваному підтвердженні певних якостей: надійності, стриманості, посередництва, професійності, високих стандартів і відкритості до співпраці. Це робить її культурну дипломатію менш схожою на політичну промоцію і більш схожою на послідовне вибудовування довіри.

У новій публічній дипломатії підкреслюється, що ефективність міжнародного повідомлення залежить не тільки від змісту, а й від довіри до джерела [45, с. 16–20]. Швейцарія має тут суттєву перевагу, оскільки джерело її культурних меседжів уже сприймається як надійне. У результаті культурні ініціативи країни не потребують агресивного пояснення власної значущості, бо діють у сприятливому репутаційному середовищі.

Імідж Швейцарії виконує також інтеграційну функцію. Він поєднує різні напрями міжнародної присутності країни в одну смислову рамку. Культурні програми, виставкові проекти, наукові платформи, освітні ініціативи, гуманітарна діяльність і стратегічна комунікація не виглядають розрізненими, якщо всі вони підтверджують загальний образ держави як стабільної, якісної, відповідальної та відкритої.

Одним із найбільш показових прикладів такого поєднання є Swiss Pavilion на Венеційській бієнале. Швейцарія бере участь у Міжнародній художній виставці з 1920 року, а власний павільйон у Giardini della Biennale, спроектований Бруно Джакометті, функціонує як постійний простір її мистецької присутності. Це важливо для іміджу країни, оскільки регулярна участь у бієнале демонструє не випадкову культурну активність, а довготривалу включеність Швейцарії у світовий мистецький процес. У 2024 році на 60-й Міжнародній художній виставці Швейцарію представляв швейцарсько-бразильський митець Guerreiro do Divino Amor з проектом Super Superior Civilizations. Такий вибір показує, що Швейцарія не обмежується репрезентацією традиційної спадщини, а готова представляти себе через сучасне, критичне й концептуальне мистецтво. Для іміджу держави це має

принципове значення: Швейцарія постає не лише як стабільна і надійна країна, а як учасник актуальних культурних дискусій. Pro Helvetia зазначає, що Швейцарія бере участь у Венеційській художній бієнале з 1920 року, а у 2024 році її павільйон представляв Guerreiro do Divino Amor з проєктом Super Superior Civilizations.

Саме ця цілісність забезпечує ефективність зовнішнього представництва. У зовнішньополітичній стратегії Швейцарії на 2024–2027 роки репутація, довіра, soft power і комунікація розглядаються як важливі елементи міжнародної дії [40]. Це означає, що імідж не існує поза зовнішньою політикою, а входить до її стратегічної структури. Для культурної дипломатії це створює сприятливі умови, адже культурні ініціативи не залишаються окремими гуманітарними епізодами, а працюють у межах ширшого міжнародного позиціонування країни.

Позитивний образ Швейцарії має ще одну важливу функцію: він допомагає країні утримувати міжнародну увагу без надмірної інформаційної експансії. У глобальному середовищі, перенасиченому повідомленнями, державам дедалі складніше бути помітними і водночас не викликати недовіри або втоми. Швейцарія демонструє модель, у якій видимість забезпечується не постійною гучністю, а якістю репутації. Її культурні, наукові й гуманітарні ініціативи привертають увагу саме тому, що країна вже має статус надійного міжнародного актора.

Звіт *Switzerland Seen from Abroad – 2025 Analysis* підтверджує збереження переважно позитивного сприйняття Швейцарії та стійких асоціацій із якістю, стабільністю й ефективністю [51]. У термінах м'якої сили це означає, що держава здатна впливати через привабливість, а не через примус або тиск [47, с. 81–90]. Для Швейцарії такий тип впливу є особливо органічним, оскільки відповідає її зовнішньополітичному стилю.

Водночас імідж Швейцарії не є повністю статичним. Його сила полягає не тільки у збереженні традиційних асоціацій, а й у здатності оновлюватися. Стабільність і нейтралітет залишаються важливими елементами міжнародного

образу країни, проте до них дедалі активніше додаються інноваційність, наукова відкритість, екологічна відповідальність, цифрова модерність і готовність працювати з глобальними викликами. Цю тенденцію добре демонструють міжнародні виставкові формати, зокрема Swiss Pavilion на Expo Osaka 2025. Такі павільйони виконують не лише презентаційну, а й іміджево-дипломатичну функцію, оскільки дозволяють державі показати себе через архітектуру, дизайн, технології, сталість, наукові ідеї та культурні образи. Для Швейцарії участь у таких подіях є способом оновити власний міжнародний образ без розриву з традиційними асоціаціями. Вона зберігає репутацію країни як простору якості й надійності, але водночас доповнює її темами інновацій, екологічної відповідальності й майбутнього. Саме тому виставкові павільйони можна розглядати як концентровану форму культурної дипломатії: у них одночасно працюють мистецтво, архітектура, технологія, національний бренд і стратегічна комунікація. Фінальний звіт щодо Swiss Pavilion Expo Osaka 2025 описує, зокрема, конструктивні та комунікаційні рішення павільйону, включно з акцентом на легкість конструкції та досвід для відвідувачів.

Це дає змогу Швейцарії уникати перетворення власного іміджу на застиглий набір стереотипів. Культурна дипломатія відіграє в цьому процесі важливу роль, оскільки саме вона дозволяє вводити нові смисли у вже знайомий міжнародний образ. Звіти про сприйняття Швейцарії за кордоном демонструють, що інноваційність дедалі частіше входить до кола характеристик, через які країна сприймається міжнародною аудиторією [53]. Отже, культурна дипломатія не просто підтримує імідж, а допомагає йому змінюватися без втрати основи.

Кантональний і міський вимір також впливає на міжнародний образ Швейцарії. Її імідж не формується лише через абстрактний загальнодержавний символ. Він складається з мережі конкретних просторових асоціацій.

Женева пов'язується з міжнародними організаціями, гуманітарною дипломатією й переговорами.

Базель має сильні мистецькі, музейні та виставкові асоціації.

Цюрих часто сприймається як простір фінансової, інтелектуальної й культурної модерності.

Лозанна асоціюється з міжнародним спортом і освітніми структурами.

Тічино додає до образу країни італомовний культурний вимір, а Граубюнден підкреслює значення мовного й регіонального різноманіття.

Завдяки цьому імідж Швейцарії є не плоским, а багатосаровим. Він дозволяє різним аудиторіям знаходити у країні різні точки впізнавання. Саме така просторово-культурна багатоманітність посилює переконливість швейцарської культурної дипломатії, оскільки показує, що образ держави ґрунтується не на одному центрі, а на мережі взаємодоповнювальних культурних просторів.

У цьому контексті House of Switzerland Milano є прикладом того, як імідж Швейцарії комунікується через конкретну культурно-професійну платформу. Під час Milan Design Week Швейцарія просуває не лише дизайн як естетичну сферу, а й ширший образ країни, заснований на співпраці, точності, функціональності, університетській якості та відкритості до креативних індустрій. Важливо, що цей формат реалізується не як ізольована рекламна акція, а як колективна виставкова модель, у якій беруть участь дизайнери, студії, університети, бренди та інституції. Це дозволяє іміджу Швейцарії виглядати не штучно сконструйованим, а підтвердженим реальною професійною взаємодією. Саме такі кейси важливі для сучасної культурної дипломатії, оскільки вони показують, як міжнародний образ держави формується через практики співтворення, а не лише через офіційні повідомлення. Офіційний ресурс House of Switzerland описує міланський формат як колективну виставку, що демонструє широту швейцарського дизайну та роль співпраці у творчій сцені країни.

Імідж Швейцарії важливий не лише для широкої публіки, а й для професійних міжнародних середовищ. Саме тому Swissnex має значення не лише як інституція наукової дипломатії, а і як інструмент підтримки іміджу Швейцарії серед професійних аудиторій. Для дослідників, університетів,

технологічних компаній, культурних менеджерів і креативних індустрій Швейцарія постає не тільки як політично стабільна держава, а як партнер у сфері знань, інновацій і міждисциплінарної співпраці. Наприклад, проекти Swissnex, пов'язані з quantum technologies, planetary diplomacy, science diplomacy та креативними індустріями, формують образ країни як учасника складних глобальних дискусій. Це особливо важливо для культурної дипломатії, оскільки сучасний імідж держави дедалі більше залежить від здатності працювати з експертними середовищами, а не лише з масовою аудиторією. Швейцарія через Swissnex демонструє, що її культурна привабливість пов'язана не тільки зі спадщиною, а й з інтелектуальною відкритістю, технологічною актуальністю та готовністю до міжнародного партнерства. Swissnex, зокрема, позиціонує окремі програми навколо планетарної тематики й квантових технологій як майданчики для об'єднання досліджень, мистецтва, foresight і глобальних професійних мереж.

У культурній дипломатії успіх залежить не тільки від того, як країну сприймає масова аудиторія, а й від того, чи довіряють їй митці, куратори, дослідники, освітні інституції, культурні менеджери, музейні платформи й міжнародні партнери. Репутація Швейцарії як держави високих стандартів, інституційної надійності й культурної якості створює додаткові можливості для входження у професійні мережі. Річний звіт Pro Helvetia свідчить про широку міжнародну взаємодію швейцарських культурних акторів через резиденції, мобільність, партнерства й культурні програми [54, с. 20–27]. Це підтверджує, що імідж працює не лише як символічна перевага, а й як практичний ресурс доступу до міжнародних культурних просторів. У сфері культурних відносин професійна довіра часто має не менше значення, ніж фінансування чи офіційний статус [29, с. 10–14].

Разом із тим позитивний імідж не усуває необхідності постійної роботи з міжнародним сприйняттям. Будь-яка репутація може втрачати силу, якщо вона не підтверджується актуальними діями. Для Швейцарії це особливо важливо, оскільки її образ значною мірою спирається на сталість і довіру.

Якщо культурна дипломатія стала б формальною або відірваною від сучасних тем, вона поступово перестала б відповідати очікуванням зовнішньої аудиторії. Саме тому імідж потребує не лише збереження, а й постійного змістовного оновлення. Культурна дипломатія виконує тут подвійну функцію: вона підтримує традиційні асоціації з надійністю й якістю та водночас додає нові акценти, пов'язані з інноваціями, цифровими форматами, глобальними викликами й міждисциплінарністю. Такий баланс між спадкоємністю і зміною є однією з причин стійкості швейцарського образу.

Роль іміджу Швейцарії у міжнародному середовищі полягає в тому, що він підсилює ефективність культурної дипломатії, підвищує рівень довіри до її ініціатив, забезпечує цілісність зовнішнього представництва й допомагає країні залишатися впізнаваною без агресивного самопросування. Його особливість полягає в історичній глибині, багатоскладовості й здатності до оновлення. Швейцарський імідж не є лише брендинговою оболонкою. Він спирається на реальні політичні, культурні й інституційні практики, тому має високий рівень переконливості. Саме через це культурна дипломатія Швейцарської Конфедерації діє у сприятливому репутаційному полі, де культура, наука, гуманітарна відповідальність, інноваційність і довіра взаємно підсилюють одна одну.

3.3. Кейс-аналіз успішних практик культурної дипломатії

Кейс-аналіз сучасних практик культурної дипломатії Швейцарії доцільно здійснювати не через загальний опис інституцій, а через конкретні формати, у яких швейцарська культура входить у міжнародний професійний простір. Найбільш показовими є ті практики, де Швейцарія не просто презентує власні культурні досягнення, а створює умови для мобільності, співпраці, резиденцій, перекладу, професійного обміну й роботи з новими мистецькими середовищами. Саме такі кейси демонструють самостійний характер культурної дипломатії, оскільки її результатом стає не лише

позитивний образ держави, а й тривалі зв'язки між митцями, інституціями та аудиторіями. У цьому аспекті особливе значення має діяльність Pro Helvetia, яка у 2022 році підтримувала поширення робіт швейцарських митців через театральні й танцювальні проєкти, концертні тури, виставки, читання, переклади та участь у міжнародних професійних подіях [54]. Такий підхід дозволяє розглядати культурну дипломатію не як супровід зовнішньої політики, а як автономну систему культурної взаємодії, що має власні цілі, інструменти й критерії ефективності. Успішність цих практик визначається не кількістю офіційних заяв, а здатністю забезпечити реальну присутність швейцарських культурних акторів у світовому середовищі.

Першим показовим кейсом є програма підтримки молодих митців і дизайнерів, зокрема відкритий конкурс «Starting Power» у сфері дизайну. Його практичне значення полягає в тому, що Pro Helvetia не обмежується підтримкою вже відомих культурних діячів, а працює з початковими етапами професійного становлення. У межах цієї програми молоді дизайнери отримують експертний супровід щодо змісту проєктів, маркетингу, публічної комунікації та бізнес-розвитку, що полегшує їхній перехід у професійне середовище [54, с. 7]. Для культурної дипломатії це важливо з двох причин. По-перше, Швейцарія демонструє себе як держава, що інвестує не лише у збереження культурної спадщини, а й у майбутні творчі індустрії. По-друге, підтримка молодих дизайнерів створює довгостроковий ефект, оскільки міжнародна видимість формується не разовою виставкою, а поступовим входженням фахівців у глобальні професійні мережі. Отже, «Starting Power» є прикладом культурної дипломатії розвитку, де зовнішній результат починається з внутрішньої професійної підтримки.

Другим кейсом є ініціатива «She Got Game», спрямована на підтримку проєктів жінок у сфері інтерактивних медіа. Цей приклад важливий тим, що він поєднує культурну дипломатію з темами гендерної рівності, цифрової творчості та нових медіа. У межах програми підтримуються не лише мистецькі ідеї, а й наставництво, професійне консультування та мережування, що

дозволяє учасницям розвивати проєкти у сфері інтерактивного контенту [54, с. 12]. Для міжнародного образу Швейцарії така практика має значення не як формальна декларація рівності, а як конкретний механізм підтримки недостатньо представлених груп у креативних індустріях. У цьому випадку культурна дипломатія працює через демонстрацію цінностей у дії: відкритості, інклюзивності, професійної підтримки та технологічної актуальності. Саме тому «She Got Game» можна оцінювати як успішний кейс нової культурної дипломатії, де держава не просто презентує культуру, а підтримує зміну умов її виробництва.

Третім кейсом є «Live Arts Workshop» у Нью-Делі, який у 2022 році проводився за підтримки Pro Helvetia New Delhi. Його зміст полягав у серії спільних воркшопів, спрямованих на професійний обмін у сфері перформативного мистецтва [54, с. 11]. Успішність цього кейсу полягає в тому, що він не мав характеру одностороннього показу швейцарського мистецтва в Індії. Навпаки, акцент було зроблено на спільній роботі, локальних структурах і професійному діалозі. Такий формат особливо цінний для культурної дипломатії, оскільки він зменшує ризик культурної ієрархії, коли одна країна лише «експортує» власну культуру іншій аудиторії. «Live Arts Workshop» демонструє іншу модель: Швейцарія входить у локальне мистецьке середовище як партнер, а не як зовнішній промоутер. У результаті дипломатичний ефект виникає не через пряме іміджеве повідомлення, а через досвід співпраці, який формує довіру між професійними спільнотами.

Четвертим кейсом є діяльність Pro Helvetia Shanghai у 2022 році, зокрема підтримка онлайн-конференції «aai International Conference on art (ai)» у Шанхаї. Цей захід був присвячений взаємодії мистецтва і штучного інтелекту та об'єднував результати досліджень у сфері мистецтва, дизайну, фізики й наукової фантастики [54, с. 11]. Показово, що участь у ньому брали представники швейцарських інституцій і дослідницьких середовищ, зокрема пов'язаних із цифровим мистецтвом та AI-дослідженнями. Для культурної дипломатії цей кейс важливий тим, що він переводить швейцарську культурну

присутність у площину технологічно складних тем. Швейцарія тут репрезентується не через традиційні культурні символи, а через здатність брати участь у дискусіях про майбутнє мистецтва, машинного мислення, дизайну й цифрової уяви. Це розширює її міжнародний образ і показує, що культурна дипломатія може бути пов'язана не тільки з гуманітарною спадщиною, а й з технологічними трансформаціями сучасності.

П'ятим кейсом є виставковий проєкт «The Language of Mushrooms: The Interspecies Internet» у Contemporary Gallery Kunming у Китаї, до якого Pro Helvetia Shanghai сприяла залученню чотирьох швейцарських мистецьких груп [54, с. 11]. Його особливість полягає в міждисциплінарному змісті: виставка використовувала тему грибів і міцелієвих мереж як символ взаємозв'язків між людьми, іншими видами та природними системами. Для культурної дипломатії цей приклад важливий тим, що він демонструє здатність швейцарських митців працювати з екологічною, постгуманістичною та науково-мистецькою проблематикою. Це вже не класичне представлення країни через національну культуру, а участь у глобальній розмові про взаємини людини й природи. Успішність кейсу полягає саме в його змістовній складності: Швейцарія представлена не як замкнена культурна система, а як учасник міжнародної інтелектуальної дискусії.

Шостим кейсом є діяльність Pro Helvetia South America, яка у 2022 році підтримала гастролі швейцарської хореографіні Александри Бахцетсіс із постановкою «PRIVATE: Wear a mask when you talk to me» у Південній Америці [54, с. 11]. Цей приклад є важливим, оскільки йдеться про сучасне перформативне мистецтво, яке працює з темами тілесності, гендеру, бажання, соціальних ролей і повторюваних жестів. Така практика не створює спрощеного позитивного образу держави, але демонструє інший тип культурної відкритості: готовність підтримувати складне, критичне й концептуальне мистецтво. Для культурної дипломатії це має принципове значення. Довіра до культурної присутності держави зростає тоді, коли культура не перетворюється на декоративний інструмент самовихваляння, а

зберігає право на складні теми й автономну художню мову. Саме тому цей кейс свідчить про зрілість швейцарської моделі: вона підтримує не лише безпечні іміджеві формати, а й мистецтво, здатне вести критичний діалог із міжнародною аудиторією.

Сьомим кейсом є підтримка виступів швейцарського піаніста Ніка Берча у Південній Америці та презентація його книги «Listening – Music, Movement, Mind» [54, с. 11]. Значення цього прикладу полягає в поєднанні музичної, інтелектуальної та тілесно-перформативної складових. У цьому випадку культурна дипломатія діє не лише через концертний формат, а через ширшу презентацію художнього мислення, де музика пов'язується з рухом, слуханням, увагою та способом сприйняття світу. Така практика є показовою для Швейцарії, оскільки вона відповідає її іміджу країни точності, дисципліни, інтелектуальної зосередженості й водночас відкритості до сучасних мистецьких експериментів. Дипломатичний ефект цього кейсу полягає не у масовості події, а в якості професійного контакту з аудиторією та культурними середовищами інших країн.

Восьмим кейсом є перекладацька програма «What do we translate?», у межах якої латиноамериканські літературні перекладачі під час резиденцій у Looren Translation House у Гінвілі встановлювали професійні контакти з колегами з різних мовних регіонів Швейцарії [54, с. 11]. Цей приклад особливо важливий для розуміння специфіки швейцарської культурної дипломатії, оскільки переклад є природним інструментом для багатомовної держави. У цьому випадку Швейцарія не просто експортує власну літературу, а створює простір для взаємного мовного і культурного посередництва. Резиденція перекладачів має довготривалі наслідки, оскільки результатом стають не лише окремі тексти, а й професійні зв'язки між мовними спільнотами. Саме тому цей кейс можна вважати одним із найбільш органічних для швейцарської моделі: він поєднує багатомовність, діалог, культурний обмін і практичну роботу з текстом.

Дев'ятим кейсом є «Tschüüss Festival» у Centre culturel suisse в Парижі. Перед початком дворічної реконструкції цей центр організував фестиваль, який протягом 30 днів надав сцену приблизно 40 митцям зі Швейцарії [54, с. 11]. Цей приклад показує, що культурна дипломатія може бути успішною не лише через масштабні міжнародні кампанії, а й через стабільну присутність у конкретному культурному місті. Париж є одним із ключових європейських центрів мистецтва, тому діяльність швейцарського культурного центру в цьому середовищі має особливу дипломатичну вагу. «Tschüüss Festival» виконав подвійну функцію: з одного боку, він підсумував певний етап діяльності інституції перед реконструкцією, а з іншого боку, забезпечив помітну видимість швейцарських митців у французькому культурному просторі. Успішність кейсу полягає в тому, що культурна дипломатія тут реалізується через довіру до постійного майданчика, а не через одноразову презентацію.

Десятим кейсом є участь шести швейцарських видавців у зустрічі «Shoot the Book!» під час Каннського кінофестивалю 2022 року [54, с. 9]. Цей формат об'єднує видавців і професіоналів аудіовізуальної сфери, зацікавлених в екранізації літературних творів. Для культурної дипломатії Швейцарії це показовий приклад міжгалузевого просування культури. Література тут не залишається тільки книжковим продуктом, а входить у сферу кіно, медіа й міжнародного культурного ринку. Такий кейс демонструє практичну гнучкість швейцарської моделі: культурна дипломатія працює не лише через державні події, а й через професійні індустріальні платформи, де формуються нові можливості для поширення швейцарських сюжетів, авторів і видавничих проєктів. Успішність цієї практики полягає в тому, що вона переводить культурну присутність у конкретні канали подальшого міжнародного використання.

Також серед кейсів варто виокремити участь Швейцарії в Євробаченні - щорічному музичному конкурсі, аудиторія якого сягає 160 мільйонів глядачів, що робить його одним із найбільших майданчиків для демонстрації культурної

ідентичності країни. Варто відзначити, що Швейцарія має з цим конкурсом особливий зв'язок - саме вона першою здобула перемогу у 1956 році, коли конкурс щойно починав свою історію. Пізніше, у 1988 році, від імені Швейцарії виступила Селін Діон, чия перемога набула резонансу далеко за межами музичної спільноти й суттєво вплинула на міжнародний імідж країни. Окремої уваги заслуговують події 2024 року, коли переможцем став Немо з піснею *The Code*. Виконавець, який ідентифікує себе як небінарна особа, своєю перемогою фактично вийшов за рамки суто мистецького змагання. Виступ спровокував широку суспільну дискусію і, за деякими даними, став одним із чинників, що прискорили обговорення законодавчого визнання третьої гендерної категорії у Швейцарії. Усе це свідчить про те, що участь у Євробаченні давно перестала бути для країни лише розвадальним форматом. Натомість вона перетворилась на інструмент цілеспрямованої трансляції цінностей відкритості та інклюзивності на широку міжнародну аудиторію.

Окремо варто виділити діяльність Pro Helvetia Moscow після початку повномасштабної війни Росії проти України. Після 2022 року Pro Helvetia призупинила підтримку всіх публічних заходів у Росії, зокрема концертів, виставок і фестивалів, але місцева команда розробляла нові формати співпраці, переважно цифрові, для підтримання культурного обміну в ускладнених умовах [54, с. 10–11]. Цей кейс є особливо важливим, оскільки він показує межі й адаптивність культурної дипломатії. Швейцарська модель не ототожнює культурний обмін із безумовним продовженням публічної активності в будь-яких політичних умовах. Водночас вона шукає форми збереження професійних зв'язків там, де прямі публічні формати стають неможливими або політично неприйнятними. У цьому прикладі культурна дипломатія виступає не як наївний культурний універсалізм, а як обережна робота з умовами кризи, відповідальністю та професійними контактами.

Проведений кейс-аналіз дозволяє зробити кілька узагальнень. По-перше, успішні практики культурної дипломатії Швейцарії мають переважно мережевий, а не централізований характер. Вони реалізуються через

резиденції, фестивалі, перекладацькі програми, професійні зустрічі, регіональні офіси й партнерські платформи. По-друге, їхня ефективність полягає не у прямому просуванні державного іміджу, а у створенні тривалих професійних зв'язків. По-третє, Швейцарія підтримує не лише традиційні форми культури, а й дизайн, інтерактивні медіа, перформанс, цифрове мистецтво, переклад, міждисциплінарні й науково-мистецькі формати. По-четверте, культурна дипломатія країни не уникає складних тем: гендеру, тілесності, технологій, екології, війни, міжвидових зв'язків і кризових умов міжнародної комунікації. Саме тому успішність швейцарської моделі полягає не в кількості культурних заходів, а в якості й довготривалості культурної взаємодії. У цих кейсах Швейцарія постає як держава, що не нав'язує зовнішній аудиторії готовий імідж, а формує довіру через професійну присутність, інституційну сталість, відкритість до партнерства й здатність працювати з новими темами сучасної культури.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження традиційності й унікальності культурної дипломатії Швейцарської Конфедерації було встановлено, що культурна дипломатія як явище не зводиться до жодного єдиного визначення. Аналіз концепцій - від класичної публічної дипломатії до теорії soft power і нової публічної дипломатії - виявив спільну ознаку: культура функціонує як ресурс міжнародної привабливості й довіри, а не лише як супровід зовнішньої політики держави. Для дослідження швейцарського випадку найбільш продуктивним виявилось поєднання міждисциплінарного, системного, інституційного та іміджевого підходів, що дозволило одночасно охопити культурний, політичний і комунікаційний виміри явища та розглянути культурну дипломатію Швейцарії як цілісну модель, а не набір розрізнених інструментів.

З'ясовано, що традиційність швейцарської культурної дипломатії має конкретну й складну історичну основу. Вона сформована не одним визначальним чинником, а поєднанням федеративного устрою, кантональної автономії, багатомовності, нейтралітету та гуманітарної активності. Саме це поєднання - кантональна різноманітність при федеральній координації, мовний плюралізм при політичній єдності, нейтралітет при активній міжнародній присутності - створило унікальну передумову, якої не має жодна інша мала держава Європи. Важливо, що традиційність у цьому контексті означає не консервативне повторення минулого, а здатність зберігати засадничі риси швейцарської політичної культури й переносити їх у міжнародний гуманітарний простір. Законодавче оформлення культурної політики - через закони про охорону спадщини, підтримку культури та переміщення культурних цінностей - підтвердило, що культура у Швейцарії поступово набула стратегічного, а не периферійного статусу в публічному житті країни.

Виявлено, що інституційна модель Швейцарії є унікальною не через наявність окремих відомих структур, а через спосіб їхньої взаємодії. Pro Helvetia, Presence Switzerland, Swissnex і Федеральний департамент закордонних справ утворюють не жорстку вертикаль, а скоординовану мережу, де кожна інституція відповідає за окремий вимір міжнародної присутності - мистецький, репутаційний, науково-інноваційний та зовнішньополітичний відповідно. При цьому кантональний і міський рівні забезпечують автентичність культурного змісту, без якої федеральні інституції втрачали б переконливість і живий зв'язок із реальною культурною різноманітністю країни. Традиційні інструменти культурної дипломатії - культурні центри, резиденції, виставки, перекладацькі програми - зберігають свою роль, однак функціонують у межах цієї мережевої логіки, а не як самостійні й ізольовані механізми.

Доведено, що швейцарський імідж у міжнародному середовищі є не брендинговою оболонкою, а стратегічним репутаційним ресурсом, що спирається на реальні політичні, культурні й інституційні практики. Його відмінна риса в історичній глибині, багатоскладовості й здатності до оновлення без втрати впізнаваності. Нейтралітет, гуманітарна відповідальність, інноваційність, культурна відкритість і довіра до швейцарських інституцій взаємно підсилюють одна одну, створюючи сприятливе репутаційне поле, в якому культурна дипломатія діє з підвищеною ефективністю. Саме тому культурні ініціативи Швейцарії сприймаються міжнародною аудиторією не як інструмент пропаганди, а як вияв інституційної сталості й автентичної зацікавленості в діалозі.

Кейс-аналіз успішних практик підтвердив, що швейцарська модель культурної дипломатії має переважно мережевий, а не централізований характер. Вона реалізується через резиденції, міжнародні фестивалі, перекладацькі програми, професійні зустрічі, регіональні офіси й партнерські платформи. Ефективність цих практик визначається не прямим просуванням державного іміджу, а створенням тривалих професійних зв'язків між

митцями, науковцями, культурними операторами різних країн. Водночас встановлено, що Швейцарія підтримує не лише традиційні форми культури, а й дизайн, інтерактивні медіа, перформанс, цифрове мистецтво та міждисциплінарні формати.

Культурна дипломатія країни не уникає складних тем сучасності - гендеру, екології, технологій, тілесності, кризових умов міжнародної комунікації - що принципово відрізняє швейцарську модель від традиційного державного культурного промоушену.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що унікальність швейцарської моделі культурної дипломатії визначається не в кількості культурних заходів чи масштабом фінансування, а якістю й довготривалістю культурної взаємодії, здатністю поєднувати інституційну сталість із тематичною відкритістю та готовністю до партнерства. Швейцарія формує міжнародну довіру не через агресивне самопросування, а через професійну присутність і послідовність дій у часі. Саме в цьому й полягає ключовий висновок дослідження: традиційність і унікальність швейцарської культурної дипломатії - це не протилежності, а взаємодоповнювальні виміри однієї моделі, в якій глибоке історичне коріння й інституційна пам'ять стають основою для інноваційних підходів і сучасних форм міжнародної культурної взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions. Paris, 20 October 2005. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-protection-and-promotion-diversity-cultural-expressions> (дата звернення: 10.04.2026).
2. Federal Constitution of the Swiss Confederation of 18 April 1999. URL: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1999/404/en> (accessed: 10.04.2026).
3. Federal Act of 1 July 1966 on the Protection of Nature and Cultural Heritage (NCHA). Fedlex. The publication platform for federal law. URL: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1966/1637_1694_1679/en (accessed: 10.04.2026).
4. Federal Act of 14 December 2001 on Film Production and Film Culture (Film Act, FiA). URL: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2002/283/en> (accessed: 10.04.2026).
5. Federal Act of 20 June 2003 on the International Transfer of Cultural Property (Cultural Property Transfer Act, CPTA). URL: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2005/317/en> (accessed: 10.04.2026).
6. Kulturförderungsgesetz (KFG) [Federal Act on the Promotion of Culture] of 11 December 2009.
7. Ordinance of 23 November 2011 on the Promotion of Culture. URL: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2011/855/fr> (accessed: 10.04.2026).
8. Foreign Policy Strategy 2024–2027. Bern : Federal Department of Foreign Affairs, 2024. URL: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/fga/2024/413/de> (accessed: 10.04.2026).
9. Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія. Ч. 1 : конспект лекцій. Дніпро : СПД «Охотнік», 2020. 56 с.

10. Гавриленко І. Концепції та моделі здійснення культурної дипломатії. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. 2014. Вип. 1. С. 5–8.

11. Гололобов С. М. Культурна дипломатія як складова державної політики у сфері культури на сучасному етапі українського державотворення. Публічне управління та регіональний розвиток. 2022. № 18. С. 1057–1078. DOI: 10.34132/pard2022.18.04. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/858/1/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B2%20%D0%A1.%20%D0%9C.%20%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F.pdf> (дата звернення: 10.04.2026).

12. Дорош Л. О., Івасечко О. Я., Турчин Я. Б. Зовнішня політика України : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 347 с.

13. Дубов Д., Дубова С. Політика культурної дипломатії як механізм реалізації стратегічних комунікацій держави. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2017. Вип. 46. С. 62–73.

14. Єремєєва І. А. Практичні аспекти формування міжнародного іміджу держави. Регіональні студії. 2021. № 24. С. 123–127.

15. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до нового часу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Вінниця : Нова книга, 2002. 433 с.

16. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин : підручник. Чернівці : Книги–ХХІ, 2019. 271 с.

17. Коберська А. Еволюція концепції культурної дипломатії. Травневі студії: історія, міжнародні відносини. 2020. Вип. 5. С. 117–121. URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/view/8315> (дата звернення: 10.04.2026).

18. Кравець М. С. Культурологія : підручник. Львів : Новий Світ–2000, 2008. 320 с.

19. Кравець М. С. Культурологія. Розвиток культури в інформаційному вимірі : підручник. Львів : Новий Світ–2000, 2019. 320 с.
20. Кравець М. С. та ін. Культурологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за заг. ред. В. М. Пічі. Львів : Магнолія плюс, 2003. 236 с.
21. Культурна політика Швейцарії та фонд Pro Helvetia. Український культурний фонд. 2019. URL: <https://uaculture.ucf.in.ua/texts/kulturna-polityka-shvejczariyi-ta-fond-pro-helvetia/> (дата звернення: 10.04.2026).
22. Луцишин Г., Гончарук А. Особливості розвитку культурної дипломатії України в сучасних умовах. Humanitarian vision. 2017. Vol. 3, No. 1. С. 25–30. URL: <https://ena.lpnu.ua/items/257c9152-aed9-4040-a7ba-0155007c1976> (дата звернення: 10.04.2026).
23. Мальський М. З., Мацях М. М. Теорія міжнародних відносин : підручник. Київ : Знання, 2007. 461 с.
24. Мальський М. З., Мацях М. М. Теорія міжнародних відносин : підручник для студентів ВНЗ. Київ : Кобза, 2003. 527 с.
25. Марченко А. С. Культурна дипломатія: поняття та механізми реалізації. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 70. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-70-150. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5407> (дата звернення: 10.04.2026).
26. Мусієнко І. В. Культурна дипломатія України в контексті проблем євроінтеграції та міжнародних економічних стосунків. Розвиток суспільних наук: європейські практики та національні перспективи : матеріали міжнародної наукової конференції, 25–26 грудня 2015 р. Львів : Львівська фундація суспільних наук, 2015. С. 118–121. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/ac76f0e7-a01f-4513-aaa9-68bf8a829f45> (дата звернення: 10.04.2026).
27. Паніна І., Рибак Д. Культурна дипломатія у стратегії національного брендингу України. Геополітика України: історія і

сучасність. 2021. № 1 (26). С. 49–59. URL: <https://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/241615> (дата звернення: 10.04.2026).

28. Парчевська В. В., Паніна І. Г. Дискусія щодо поняття «культурна дипломатія». Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія: Політичні науки. 2020. № 5. С. 74–78. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/8422> (дата звернення: 10.04.2026).

29. Поплавська М. В. Культурна дипломатія: трансформація дефініції поняття в контексті еволюції світової спільноти (1930-ті – початок 2020-х рр.). Культура і сучасність. 2022. № 2. С. 30–35.

30. Руднева А. О., Мальована Ю. Г., Арсенюк М. С. Культурна дипломатія як інструмент формування іміджу України. Регіональні студії. 2024. № 37. С. 63–67.

31. Стасевська О. А., Маланчук І. І. Культурна дипломатія: симбіоз культурного та правового потенціалу. Право та інновації. 2021. № 1 (33). С. 89–95.

32. Турчин Я. Б., Дорош Л. О., Івасечко О. Я. Дипломатична та консульська служба : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 496 с.

33. Швейцарія – Україна: маловідомі сторінки історії та сучасність. Київ, 2020. URL: https://earchive.mfa.gov.ua/files/library/14.12SHvejtsariya_verstka-1-1.pdf (дата звернення: 10.04.2026).

34. Ютовець Т. В. Системні детермінанти формування міжнародного іміджу держави : кваліфікаційна робота. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 67 с. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/4b160f6e-6dbe-41ac-ab0d-57164ff0bdfc> (дата звернення: 10.04.2026).

35. Arndt R. T. *The First Resort of Kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*. Dulles, VA : Potomac Books, 2005. 602 с.

36. *Cultural Diplomacy and International Cultural Relations*. Vol. 1./Bennett O. (ed.) London ; New York : Routledge, 2020. 138 с.

37. Cultural Diplomacy: Beyond the National Interest?/Ang I., Isar Y. R., Mar C. (eds.) London ; New York : Routledge, 2016. 156 c.
38. Cultural Diplomacy in Europe: Between the Domestic and the International. Cham : Springer,/Carta C., Higgott R. (eds.) 2020. 289 c.
39. Cull N. J. Public Diplomacy: Foundations for Global Engagement in the Digital Age. Medford, MA : Polity, 2019. 272 c.
40. Cull N. J. The Cold War and the United States Information Agency: American Propaganda and Public Diplomacy, 1945–1989. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 533 c.
41. Dinnie K. Nation Branding: Concepts, Issues, Practice. 2nd ed. London ; New York : Routledge, 2016. 275 c.
42. Diplomacy in a Globalizing World: Theories and Practices./Kerr C., Wiseman G. (eds.) New York : Oxford University Press, 2013. 432 c.
43. Kozymka I. The Diplomacy of Culture: The Role of UNESCO in Sustaining Cultural Diversity. London : Palgrave Macmillan, 2014. 296 c.
44. The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. Basingstoke : Palgrave Macmillan/Melissen J. (ed.), 2005. 221 c.
45. The Oxford Handbook of Modern Diplomacy. Oxford : Oxford University Press / Cooper A. F., Heine J., Thakur R. (eds.) 2013. 953 c.
46. Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York : PublicAffairs, 2004. 191 c.
47. Nye J. S. The Future of Power. New York : PublicAffairs, 2011. 320 c.
48. Pamment J. New Public Diplomacy in the 21st Century: A Comparative Study of Policy and Practice. London ; New York : Routledge, 2013. 184 c.
49. Searching for a Cultural Diplomacy. New York ; Oxford : Berghahn Books/Gienow-Hecht J. C. E., Donfried M. C. (eds.), 2010. 278 c.
50. Presence Switzerland. 2024 Analysis: Switzerland Seen from Abroad. Bern, 2025. URL: https://www.eda.admin.ch/dam/en/sd-web/ChzGVgMNJGyX/PRS_Jahresanalyse_2024-EN.pdf (accessed: 10.04.2026).

51. Presence Switzerland. Switzerland Seen from Abroad – 2025 Analysis. Bern, 2025. URL: https://www.eda.admin.ch/dam/en/sd-web/2E12zoSGRQUb/PRS_Jahresanalyse_2025-EN.pdf (accessed: 10.04.2026).
52. Presence Switzerland. Switzerland Seen from Abroad in 2022. Bern, 2022. URL: https://www.eda.admin.ch/dam/en/sd-web/kGwb-hVAiJuI/prs-jahresanalyse-2022_EN.pdf (accessed: 10.04.2026).
53. Presence Switzerland. Switzerland Seen from Abroad. 2023 Analysis. Bern, 2024. URL: https://www.eda.admin.ch/dam/en/sd-web/-bW1CIxNOZxq/prs-jahresanalyse-2023_EN.pdf (accessed: 10.04.2026).
54. Pro Helvetia. Annual Report 2022. Zürich, 2023. URL: https://prohelvetia.ch/app/uploads/2023/08/prohelvetia_annual_report_2022_EN.pdf (accessed: 10.04.2026).
55. Pro Helvetia. Pavilion of Switzerland at the 60th International Art Exhibition – La Biennale di Venezia. 2024. URL: <https://prohelvetia.ch/en/whats-on/pavilion-of-switzerland-at-the-60th-international-art-exhibition-la-biennale-di-venezia/> (accessed: 10.04.2026).
56. Pro Helvetia. The Swiss Pavilion at the Venice Biennale. URL: <https://prohelvetia.ch/en/swiss-pavilion-at-the-venice-biennale/> (accessed: 10.04.2026).
57. Swissnex. Planetary Embassy. URL: <https://swissnex.org/planetary-embassy/> (accessed: 10.04.2026).
58. Swissnex Annual Report. Virtual Swiss Science Diplomacy Experience. URL: <https://annualreport.swissnex.org/projects/project-virtual-swiss-science-diplomacy-experience-ObVTW/> (accessed: 10.04.2026).